

EGO

DECEMBER 1993

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

**In dit
nummer o.a.:**

● De integratie van allochtoon beroepspersoneel ● Generaal 'pardon'? ● De Nobelprijs voor de vrede ● Een Kerstverhaal ● 1994: Jaar van de verkiezingen ● Loyaliteit van hgv-er is duidelijk begrensd ● Jacht ● Van kemphanen tot vredesduiven ● De rechten van de mens ● Schaken ten onder aan zelfoverschatting ● Tijd

EGO

MAANDBLAD
VAN DE DIENST
HUMANISTISCH
GEESTELIJKE VERZORGING
BIJ DE KRIJGSMACHT

nr. 12, december 1993, 32e jaargang
Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk -
Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Peter
Samwel, Jos Siersma, Frank Spoelstra,
Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam, Evert
van Dijk, Gerard van Erkelens, Sabine
Funneman, Cor Hoekstra (CORK),
Pieter de Jager, Tom Janssen, Stef
Kessels, Willy Lohmann, Frits Maas,
Len Munnik, René Nauta, Marco van
Nek, Leonore van Opzeeland, Cor
Out, Tom Pauka, Freek Pol, Rien
Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten,
Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Jan
Stoof, Wessel Visser, Leon Wecke,
Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Redaktiesekretariaat:

Erika Krijt-Leyendekkers

Prepress/Lithografie/Druk:

Brouwer Offset Utrecht b.v.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.

Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van de
redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Generaal 'pardon'?	2
Allochtoon beroepspersoneel	3
Een Kerstverhaal	6
Popmuziek	8
Van kemphanen tot ...	9
Loyaliteit van hgv-er ...	10
Allemaal schijn	13
The wedding banquet	14
Mind... (poster)	16
Schaken	18
Jacht	19
De Nobelprijs voor de vrede	20
Vragen staat vrij/puzzel	22
Tijd (gedicht)	23
1994: Jaar van verkiezingen	24
De rechten van de mens	26
Arrogantie (Prikkels)	28
Boeken	29
Willy Lohmann	32

Foto's voorpagina en pag. 23:
Gerard van Erkelens

GENERAAL 'PARDON'?

Op 1 januari a.s. zullen diegenen die 9 maanden of langer hun dienstplicht hebben vervuld, gebruik kunnen maken van het zogenaamde 'generaal pardon'. Dat betekent dat zij dan de dienst kunnen verlaten. Voor dienstplichtig kaderleden gaat de dienstdtijd op hetzelfde moment terug van 14 naar 11 maanden. Dit lijkt voor de dienstplichtigen een hoopgevend vooruitzicht, maar hieraan dient direct iets te worden toegevoegd. Het Ministerie van Defensie heeft enige tijd geleden al kenbaar gemaakt, dat 20% van deze dienstplichtigen toch gewoon hun volledige dienstdtijd zullen moeten udieneen, omdat zij tot de zogenaamde 'kritische functiegroepen' behoren. Twintig procent wordt dus vanaf 1 januari 1994 uitgezonderd van het recht de dienstdtijd 3 maanden eerder te kunnen beëindigen. Dat houdt in dat zij dus langer moeten blijven dan hun collega's van dezelfde lichteing.

Hier ontstaat een onredelijke situatie: als een dienstplichtige toevallig bijvoorbeeld administrateur, hospik of chauffeur is, waar hij notabene zelf niet eens voor gekozen heeft, dan is hij de klos, want dan geldt het generaal pardon dus niet voor hem. Ook kan een bepaalde functie op kazerne A 'kritisch' zijn, terwijl dezelfde functie dat op kazerne B niet is. En omdat elke functie als het ware 'kritisch' kan zijn, lijkt hier sprake van willekeur.

Het is uiteindelijk aan de commandant van het betreffende onderdeel om te bepalen of iemands werk valt binnen de grenzen van een 'kritische functie'.

Een grotere mate van onzekerheid en rechtsongelijkheid voor dienstplichtigen is nauwelijks denkbaar. Kan een betreffende soldaat zich nu inschrijven voor een opleiding of niet? Kan hij gaan solliciteren om zich na 9 maanden dienstdplicht weer beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt of valt hij onder die 20% en wordt hem dus gevraagd nog drie maanden geduld te hebben?

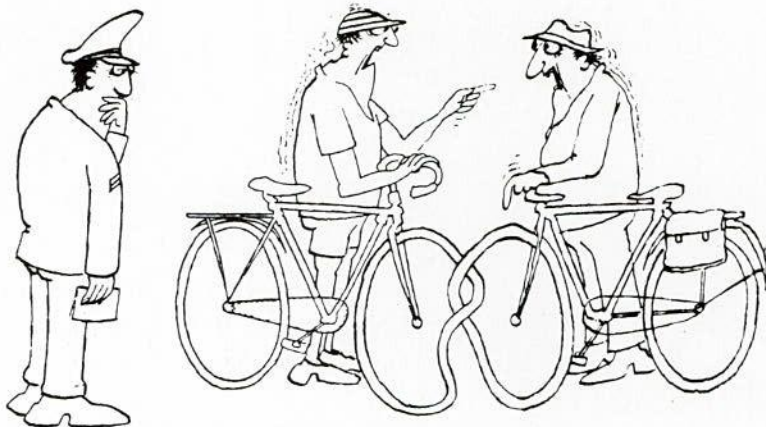
Eén ding staat vast, als dienstplichtige is het afwachten wat de commandant voor je bepaalt. Natuurlijk is ook de commandant gebonden om ruim van tevoren aan te geven welke functies al dan niet 'kritisch' zijn, maar het gaat in het bijzonder om het feit dat het lot van Jan Soldaat afhankelijk is gemaakt van een persoonlijke interpretatie van een onderdeelcommandant.

Dit maakt de positie van de dienstplichtige onduidelijk en onzeker. Immers, zo schrijft niet het Ministerie van Defensie voor allen een gelijke behandeling voor, maar wordt het lot van de soldaat gekoppeld aan de belangen van een willekeurige commandant van een willekeurig onderdeel. Dat is niet alleen moeilijk te verteren wanneer het een dienstplichtige toevallig treft, het is ook niet rechtvaardig en daarom onacceptabel! Het enige recht dat een dienstplichtige zo nog heeft is, dat hij een brief kan schrijven aan 'zijn' generaal met een 'verzoek tot heroverweging'. Maar of die generaal pardon zal kennen, blijft nog een open vraag.

Redactie

Kort voor het ter perse gaan van dit nummer namen wij met verontrusting kennis van het voornemen van het kabinet het medisch beroepsgeheim niet van toepassing te laten zijn op militairen (een wetsontwerp met deze strekking ligt bij de Tweede Kamer). Een bijzonder ernstige gang van zaken waar wij in een volgend nummer van EGO zeker op terug zullen komen.

(Red.)

DE INTEGRATIE VAN ALLOCHTOON BEROEPSPERSONEEL

Hoe verloopt het plan voor positieve actie binnen KL en KMAR?

In september 1991 lanceerden de KL en de KMAR 'Het plan voor positieve actie voor integratie van etnische minderheden binnen de KL en de KMAR'. Dit plan vloeide voort uit het beleid zoals dat door de Nederlandse overheid was ingezet. Doel van het beleid was en is nog steeds om het personeelsbestand van de overheid een reële afspiegeling te laten zijn van de Nederlandse bevolking, dat wil zeggen dat bij de overheid 4% van de werknemers van allochtone afkomst moet zijn. De krijgsmacht moest hier ook aan bijdragen. Vandaar het plan voor positieve actie.

We zijn nu een aantal jaren verder en de gedachte kwam op om eens te kijken hoe het is verlopen met het aantrekken van allochtoon personeel en hoe het nu verder gaat bij de vorming van een beroepsleger? Karen Heij had daartoe voor EGO een vraaggesprek met Drs. André van Ree, hoofd Sectie opleidingsbeleid van staf COKL en voorzitter van een interservice werkgroep, die een belangrijk deel van het plan voor positieve actie heeft uitgevoerd.

Het plan voor positieve actie beoogde een netto instroom van 211 vrijwillig dienenden voor de KL en 32 voor de KMAR te bewerkstelligen in drie jaar. Het was de bedoeling om allochtoon personeel van verschillende niveaus aan te trekken. De belangrijkste maatregelen waren de volgende:

1. Er zouden twee coördinatoren Etnische Minderheden voor de KL en de KMAR worden aangesteld, met name voor de werving van allochtonen maar ook om als vraagbaak bij integratieproblemen te kunnen optreden.

2. Het testcircuit moest aangepast worden ten behoeve van allochtonen.
3. Alle instructeurs van aspirant-leidinggevend personeel en alle didactisch begeleiders zouden worden bijgeschoold in het omgaan met allochtoon personeel.
4. Voor het te werven allochtoon beroepspersoneel zou een opstapcursus worden ontwikkeld. Doel van deze cursus is de allochtoon te onderwijzen in kennis en begrip van de Nederlandse taal en het overbruggen van cultuurverschillen. Cursisten van de opstapcursus zijn reeds geselecteerd voor de KL of KMAR en kunnen op grond van hun resultaten op de opstapcursus niet meer afgewezen worden.

■ Hoe ging het tot nu toe?

We zijn nu een paar jaren verder. Hoe is het gegaan met de uitvoering van het plan voor positieve actie?

Het plan voor positieve actie is als een aan de KL opgelegde zaak begonnen. Defensie moest daar aan mee doen. Er was aanvankelijk weinig aandacht voor dienstplichtigen omdat het plan van de rijksoverheid met die categorie geen rekening had gehouden. Het plan was gericht op het aantrekken van vast personeel. De krijgsmacht werd gezien als een gewoon bedrijf met allemaal beroepsmensen.

Als we nagaan wat er van het plan is terecht gekomen, dan zien we dat er coördinatoren zijn aangesteld en dat er heel veel is gedaan in de sfeer van selectie, opleiding, begeleiding en maatregelen in de werksfeer. De instructeurs van aspirant-leidinggevend en hun didactisch begeleiders zijn bijgeschoold op het gebied van de interculturele communicatie, tot volle tevredenheid voor zover wij weten.

Bij het selectiecentrum is een apart testcircuit voor allochtone kandidaten ontwikkeld. En ook werd een opstapcursus voor allochtonen ontwikkeld en gerealiseerd. Helaas hebben we maar een hele kleine groep binnengekeerd.

Kort gezegd is er een nogal fors plan uitgewerkt met allerlei maatregelen voor een hele kleine groep mensen die we binnen hebben weten te krijgen. En de grote groep allochtonen waar zich nog wel eens problemen voordeden, namelijk de dienstplichtigen, daar is eigenlijk weinig voor gedaan. Juist de groep die we naar binnen wilden halen, die wat huiverig in de kaartenbakken van het arbeidsbureau zitten, terwijl ze wel vaak de juiste vooropleiding hebben, die hebben we te weinig weten binnen te krijgen.

Waar lag dat aan?

Daarover verschillen de meningen. Het is niet helemaal duidelijk omdat er geen goed onderzoek naar is gedaan. Deels denk ik dat men een onvoldoende duidelijk beeld heeft van dit leger in Nederland. De eigen ervaringen uit het herkomstland bepalen in hoge mate het beeld dat men van een leger heeft. Daarnaast denk ik dat er een bepaalde huiver is om het leger in te stappen omdat op het moment dat je officier of onderofficier wordt, je gelijk te maken

FOTO'S WIM HEIJ

op het individu, gedifferentieerd en op de praktijk geënt.

Hoeveel mensen hebben nu die cursus gevolgd?

We hebben in totaal 16 cursisten gehad, waarvan er 4 uiteindelijk toch niet bleken te functioneren. Van de opstapcursus werd in de meeste gevallen de taalmodule gevolgd en dan vooral door mensen die al in het bedrijf zaten en die dreigden vast te lopen door taalproblemen.

We hadden het net over de eisen voor elke functie waaraan ook allochtonen moeten voldoen. Is er een duidelijk beeld van de taalvaardigheid die bij een functie hoort?

Nee, de functieprofielen zijn doorgaans alleen gericht op de kennis en vaardigheid voor het werk dat in het bedrijf moet gebeuren. De sociale en communicatieve vaardigheden die bij een functie horen, zijn meestal niet omschreven. Dit is ook nooit nodig geweest. Dat zou nu wel moeten gebeuren. Een probleem hierbij is wel dat onderofficieren en officieren worden aangenomen zonder dat men precies weet op welke functie men later terecht zal komen. Bij dienstplichtigen speelt dat wel een rol. Maar tot nu toe was het aanbod zo groot, dat er altijd iemand met ruimschoots voldoende opleiding kon worden aangenomen. Met de komst van BBT'ers worden de veranderingen gigantisch.

■ Wat gaat er veranderen?

Zojuist kwam het onderwerp BBT'ers ter sprake. Wat gaat er gebeuren met het plan voor positieve actie nu er een BBT-leger aankomt?

Zowel door de overgang naar een BBT-leger als door ervaringen met het plan voor positieve actie zijn we tot een aantal bijstellingen gekomen.

De opstapcursus werd tot nu toe door

krijgt met een enorme interactie met soldaten. Er worden dan gelijk hele hoge eisen gesteld aan de sociale en communicatieve vaardigheden. Want ga maar eens met een groep soldaten het veld in. Stel je voor dat je de taal niet zo goed beheerst en dat je de gewoonten nog niet zo goed kent, dan kies je juist niet voor het leger. Je probeert dan eerst achter een bureautje of een andere beschutte plek aan de bak te komen. De voorlichting moet misschien ook langs andere kanalen. Ik denk dat je allochtonen vaak niet langs de conventionele kanalen bereikt.

■ De opstapcursus

Hoe is het met de opstapcursus gegaan. Hebben er veel mensen gebruik van gemaakt?

Uitgangspunt voor de toelating is geweest dat de allochtonen dezelfde voor-

opleiding of een gelijkwaardige vooropleiding moeten hebben als het autochtone personeel. Ze moeten in principe dus aan dezelfde eisen voldoen. Er zijn twee uitzonderingen gemaakt, de taalvaardigheid en het inzicht in de Nederlandse samenleving. Die achterstand zou nooit een reden mogen zijn om te zeggen dat ze het leger niet in mogen. Bij selectie moet uitgesloten worden dat mensen daar op afvallen. Daar is een speciaal testcircuit voor ingesteld (zie EGO september 1993, red.).

Dat is gebeurd en om de eventuele achterstand weg te werken is een opstapcursus ontwikkeld, bestaande uit twee modules, één voor taal en één voor kennis van de Nederlandse samenleving. Het volgen van de modules gebeurde op basis van vrijwilligheid. Men kon kiezen voor beide modules of één van de twee. De cursus zat best aardig in elkaar. De cursus zou helemaal moeten aansluiten

een externe instantie verzorgd. Het is gebleken dat dit niet goed werkt. Een externe instantie blijkt onvoldoende te kunnen voorbereiden op het typische van de KL.

Daar komt bij dat de allochtoon in de opstapcursus, zoals die door een externe instantie werd verzorgd, nog steeds in een afgezonderde positie zat, buiten het bedrijf. Daarnaast was de selectie, voortgaand aan de opstapcursus, een probleem. Cursisten waarover je niet tevreden bent, kun je niet meer terugsturen. De plannen zijn nu zo bijgesteld dat de selectie plaats gaat vinden nadat de allochtoon en de KL beter met elkaar hebben kennisgemaakt. Er worden nu convenanten gesloten met civiele instanties die scholing en begeleiding verzorgen voor (langdurig) werkloze allochtonen. Daar wordt aandacht besteed aan het opkrikken van de taalvaardigheid en tevens worden cursisten bekend gemaakt met mogelijke werkgevers. Daar presenteert ook de KL zich.

Tijdens dit traject kan alvast de fysieke keuring plaatsvinden van cursisten die geïnteresseerd zijn in een baan bij de KL. Aan het eind van het traject vindt de selectie plaats. Mocht bij overigens geschikte kandidaten de taalvaardigheid en of de kennis van de Nederlandse samenleving nog onvoldoende zijn, dan kan men gedurende maximaal een half jaar op dit punt nog worden bijgeschoold op de Majoor Ligthartsschool, een instituut voor schakelonderwijs dat verbonden is aan de Koninklijke Militaire School. De docenten zullen worden bijgeschoold in de problematiek van het tweede taalonderwijs aan allochtonen.

Het grote voordeel van een cursus aldaar is dat er meer ruimte is voor het werken aan de taalvaardigheid en dat men tegelijkertijd al in de toekomstige werksfeer zit. Iemand kan het werk- en leefklimaat van de KL proeven en er aan wennen. Hij kan al contacten hebben met toekomstige collega's. Dat is een grote verbetering ten opzichte van een externe instantie. Mocht de taalvaardigheid na een half jaar nog verbetering behoeven dan kan iemand verder studeren aan één van de Educatieve Centra bij de parate troepen. (zie EGO, oktober 1993; red.)

■ Toename kansarmen

Welke gevolgen heeft de vorming van een BBT-leger voor de bestaande functies en functie-eisen?

De KL zal stukken kleiner worden. De functies in de KL zullen een andere inhoud krijgen. De hele organisatie wordt opnieuw ingevuld. Bij de omvorming naar een BBT-leger zullen we dan ook nog eens te maken gaan krijgen met een heel andere categorie personeel. Zeg maar van hoog opgeleide dienstplichtigen naar vrijwilligers met een doorgaans hogere motivatie, maar wel vaak met een veel lagere vooropleiding. We zullen voor het vullen van de functies in het bedrijf nog wel eens mensen in huis krijgen die misschien niet helemaal aan de eisen zullen voldoen. Tot op zekere hoogte

moet je daar je hele systeem op afstemmen. Zeker als er wervingsproblemen gaan ontstaan zullen we serieus rekening moeten houden met de instroom van leden uit zogenaamde kansarme groeperingen.

Een belangrijke consequentie hiervan voor het plan voor positieve actie is dat de focus op allochtonen verbreed zal worden naar aandacht voor achterstandsgroepen in brede zin des woords. Bij de lessen Bijzondere Personeelszorg zie je ook dat de aandacht voor het leef- en werkklimaat een steeds grotere plaats in gaat nemen, waarin aandacht voor allochtonen als integraal onderdeel is opgenomen. Van een plan waarin de aandacht voor allochtonen een opgelegde zaak was, zijn we gekomen tot een situatie dat wij er als bedrijf een groot belang bij hebben dat de integratie van kansarmen in brede zin goed verloopt. De nieuwe taken waarvoor de KL zich gesteld ziet, denk maar aan Joegoslavië, vereisen een goed leef- en werkklimaat waarin ieder met elkaar kan samenwerken en op elkaar kan rekenen. Vooral die samenwerking en een goede teamgeest is bij die nieuwe taken enorm belangrijk.

■ Maatschappelijke taak

Welke maatschappelijke taak zou een BBT-leger kunnen hebben?

Mensen die in de samenleving moeilijk aan de bak komen kunnen door werk in het leger maatschappelijk misschien toch nog slagen. Onderzoek uit Amerika leert ons dat. Het leger is een werkplek waar nog redelijk wat functies zijn waarvoor men over zeer weinig voorop-

leiding hoeft te beschikken. Het biedt een goed gestructureerde werkomgeving met duidelijke regels. In het onderwijs hier wordt ook veel nadruk gelegd op de vorming en ontplooiing van mensen tijdens de opleiding. Ik hoop met het meewerken aan een zo goed mogelijk opleidingssysteem een bescheiden bijdrage te leveren aan het op een gezonde manier vormen van een groep jonge mensen die anders misschien in de knel zouden komen.

Het uitvoeren van het plan voor positieve actie klinkt zo meer als een uitdaging dan als een last!

Voor mij wel. Maar ik realiseer me dat dat op de werkvloer wel eens anders kan liggen. Het uitvoeren van het beleid veroorzaakt wel een extra last. Ik hoop dat het voor de werkvloer ook een uitdaging wordt. We zijn er als bedrijf méér dan bij gebaat om dit te doen slagen!

Karen Heij
(medewerker Bureau
InterCulturele Evaluatie)

In het buitenland mogen ze dan steeds meer vrouwelijke premiers krijgen, wij hebben als het moet Van Kooten en De Bie.
(Terzijde Vrij Nederland)

EEN LEVEND BEWIJS VAN ONTROUW

Kerstverhaal

De eerste sneeuw van het jaar is gevallen. Ik heb de verkeerde schoenen aan. De hakken zakken telkens diep weg in de natte drab. Daardoor gulpt er bij iedere stap een scheut ijskoud sneeuwwater mijn schoen in. Ik probeer om de ergste plekken heen te stappen, maar ik vergis me steeds weer. Stom dat ik de bus niet heb genomen. Aan treintaxi's begin ik niet meer. Treintaxichauffeurs zijn dom en chagrijnig. Ze vinden dat hun passagiers voor een dubbeltje op de eerste rang willen zitten en het uitzoeken van de meest efficiënte weg door de stad gaat ze slecht af. Een gewone taxi neem ik nooit, tenzij het niet anders kan. Ik wilde mijn bezoek aan Monica zo geheim mogelijk houden. Stel dat de taxiCHAUFFEUR een verre bekende van me zou zijn? En we elkaar eens op een feestje zouden treffen? 'Hé, ik ken jou. Heb ik jou vorig jaar niet eens met mijn taxi afgezet op de Willemstraat 39?' Ik wist dat het een paranoïde gedachte was en toch kon ik die niet van me afzetten.

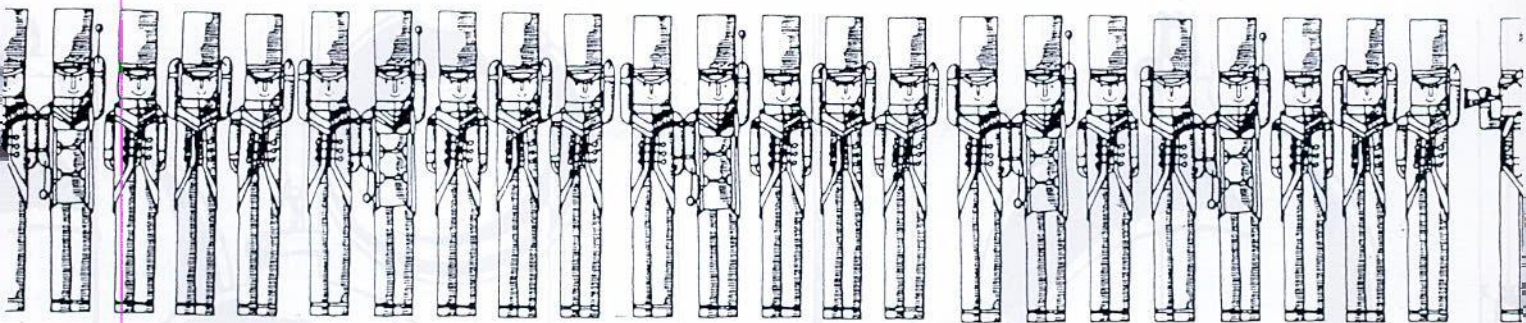
Kerst viel dit jaar niet gunstig. De twee feestdagen vielen precies in het weekend, waardoor ik -en met mij velen- de extra vrije dagen net misliep. Ik heb een hekel aan Kerstmis, dat verplichte gezit en gevrete. Ik duik het liefst een paar dagen onder en doe waar ik zin in heb. Er is alleen steeds minder makkelijk iemand te vinden die mee wil onder duiken. Vroeger was iedereen nog alleen. Niet gebonden aan vrouw of man, kinderen, baan. En de verplichte ouderbezoeken konden iedereen ook gestolen worden. Maar als je 25 geworden bent, wil je niet meer dat je ouders alleen zitten met Kerst. Daar vóór kan je dat geen reet schelen. Als je het zelf maar gezellig hebt. Ze hebben lang genoeg je vakantie bepaald, denk je dan, nu ben ik aan de beurt. Maar hoewel ik al 30 ben en niet wil dat mijn ouders alleen zitten met de Kerst, piep ik er toch altijd tussenuit. Laat man en kinderen onder de kerstboom kneuteren en pa en ma alleen met hun kalkoen en verzin een gek doel. Twee jaar geleden was ik op Curaçao en was na vier dagen bruin als een okkernoot (van de zonnebank) en verzadigd (in alle opzichten) terug in Nederland. Vorig jaar huurde ik een appartement op Lanzarote, een prachtig roodbruin stenen eiland voor de kust van Marokko. Daar ontmoette ik Carlos, de man van wie ik niets te weten ben geko-

men, dan dat hij uit Zuid-Spanje kwam en nog nooit sneeuw gezien had. Hij verdween zo plotseling als hij gekomen was en liet zelfs geen adres voor me na. Mijn adres had hij wel, evenals mijn volledige levensverhaal en al mijn frustraties. Hem in het oor gefluisterd op een zwak moment vol heimwee. Ik herinnerde me vol schaamte hoe ik me na al mijn confidenties snikkend tegen zijn brede schouders liet zakken en hij me troostte zoals ik nog nooit getroost was. Met iemand de liefde bedrijven op het hete zand, bood de verlichting die ik op dat moment juist nodig had. De volgende dag al schaamde ik me voor mijn gejammer, maar ik schreef mijn adres in zijn agenda, wat ik uiteraard nooit deed, vanwege man en kinderen, omdat hij zo lief en aardig tegen me was. Pas later viel het me op, en ook viel het me bitter tegen dat hij niet alleen zijn adres niet, maar ook verder niets van zichzelf prijs gaf. Hij deelde geen stukje van de gedachten met me die zich tussen zijn welgevormde oorschelpen moesten bevinden. Ik had daarom steeds meer spijt van mijn ontrende openhartigheid, maar was tegelijkertijd heimelijk blij, dat hij waarschijnlijk geen gebruik zou maken van het adres, dat ik moeilijk nog terug kon vragen. Ik was dan ook, na een week strand, zon en zaligheid niet erg teleurgesteld toen bleek dat Carlos op de ochtend van mijn vertrek plotseling gevlogen was als een vogel op doorreis.

Maar dit jaar wilde ik eens in Nederland blijven. Ik wilde proberen net zo onzichtbaar te zijn als wanneer ik duizenden kilometers ver weg was, maar bovenal had ik een boodschap te bezorgen in Nederland. Een boodschap van mijn broer. Op een dag was Gerrit bij me op bezoek gekomen en had me in vertrouwen genomen. "Syl, je moet me helpen. Ik ben in enorme problemen geraakt. Jij bent de enige die wat voor me kan doen." Ik was verbaasd. Was nooit zo dik met Gerrit geweest, hij betrok me niet bij zijn leven, zomin als ik dat bij hem deed. Deze plotselinge toenadering bevreemde me. Ik realiseerde me meteen dat ik eigenlijk geen zin had om hem uit de sores te helpen. Maar ik had geen keus. Zonder te informeren of ik wilde, werd ik ingelicht. Het ging over hem en zijn vriend Dave. Ze kenden elkaar al vanaf de lagere school en waren boezemvrienden. "Dave en ik hebben vorige winter twee meisjes leren

kennen. Zomaar op straat. Ze waren aan het winkelen en wij liepen ook maar wat rond. Ze spraken ons aan. Ze waren heel mooi en drongen zich aan ons op. Ze vroegen of we zin hadden wat te gaan drinken. We hebben het gedaan." Eenmaal aan de koffie begon de flirtpartij pas goed. De dames hadden blijkbaar echt trek. Kort en goed (Gerrit trad godzijdank niet in détail), de vier jongelieden amuseerden zich tot diep in de nacht in de stad, namen een hotel, neukten het klokje rond en lieten zich de volgende dag weer thuis zien. Waar natuurlijk de hel losbarstte. Gerrit was wel eens vaker een nacht weg, maar dan wisten mijn ouders dat hij bij Dave bleef slapen. Dat gebeurde ook andersom. Daarom hadden beide ouders wel elkaar, maar nog niet de politie gebeld. Ze gingen ervan uit dat de zestienjarige knapen de volgende dag wel weer terug zouden komen en ze besloten om als dat niet zo was alarm te slaan. Ik wist dat nog goed. Ben ook nog door mijn moeder in die kwestie geraadpleegd om 12 uur 's nachts. De jongens hadden de volgende morgen een wat ongeloofwaardig verhaal. Dat ze in de stad waren blijven eten en jongens van school tegengekomen waren en met hen mee naar een feest buiten de stad waren geweest, waar ze konden blijven slapen. Vandaar. Meer niet. En het was een leuk feestje, ja mam, bedankt dat je het vraagt. Had Gerrit nog gezegd, herinnerde ik me. Het klonk gek, maar ja. Een jongen van zestien heeft recht op zijn eigen geheimen, had ik mijn ongeruste ouders nog voorgehouden. Daarom vroegen ze maar niet verder. Bonden hem op het hart voortaan even te bellen als hij niet thuis zou komen. Want tenslotte hadden ze, ondanks het over en weer gesus, geen oog dicht gedaan. Gerrit beloofde braaf beterschap. "Ik wist niets van die meiden," vertelde Gerrit verder. "Pas na middernacht hoorde ik hun namen. Het was zo raar, het leek net alsof het een vooropgezet plan was. Terwijl we met zijn viere waren, drong dat nog niet zo tot me door, maar achteraf, vooral achteraf was veel vreemd. Zij leidden ons in de stad van kroeg naar kroeg. Al snel was duidelijk wie voor mij en wie voor Dave bestemd was. Daar hadden wij niets in te zeggen. Ze stelden na sluitingstijd een hotel voor, alsof het hun dagelijks gebruik was in hotels te slapen. Ik was te beduusd, verliefd en opgewonden om na te denken." Even kon ik het niet volgen. "Verliefd? In die paar uur? Op een griet die je toebedeeld krijgt? Hoe kan dat nou?" Nee, toebedeeld was niet goed uitgedrukt, vond Gerrit. "Het ging alle-

maal niet zo opzettelijk. Ik vond Monica de leukste. Meteen al. Ik viel op haar. Liefde op het eerste gezicht." "Heb je haar daarna nog gezien?" vroeg ik, terwijl ik al vermoedde waar het antwoord heen zou gaan. "Nee, eeh, ja, nou ja, eerst een hele tijd niet. Ze waren 's morgens al weg toen wij wakker werden. We hadden niet eens een adres! Maar vorige week belde ze me plotseling op. Ik wist niet eens dat ze mijn nummer had! Maar we hebben onze school wel genoemd en onze achternamen en in welke klas we zitten enzo. Ze moeten het via de school hebben uitgezocht." Ik werd langzaam nieuwsgierig naar wat er nog zou komen.

De sneeuw ligt in een bergje op mijn hoofd en schouders. De koublos die ik op mijn wangen voel schrijnen staat me vast goed. Ik ben blij om op eerste Kerstdag over straat te lopen en niet thuis te zitten, onder de verstikkende kerstboom, of bij mij ouders, stijfjes aan tafel. Ik snuif de koude winterlucht nog eens diep in. Wat zal ze zeggen als ik vertel wie ik ben? En nog benieuwder ben ik naar haar antwoord als ik haar vraag wat nu eigenlijk haar bedoeling was bij haar plan? Ik nader nummer 39 in de Willemstraat. Licht komt uit alle ramen. Ik bel aan. Er doet een meisje open. Inderdaad heel mooi. Maar ... niet zwanger. Ik vraag wat verward: "Ben jij Monica?" "Nee", kakelt het meisje, terwijl ze de deur wat verder open doet, "die is boven. De baby ligt te slapen. Maar je mag wel even komen kijken. Je bent zeker een vriendin? Niet te lang blijven hoor, Monica is eigenlijk toe aan een slaapje. Je bent er vroeg bij, de baby is nog maar een paar uur oud." Ik stommel de smalle trap op. Vraag me bij elke trede af wat dit te beduiden heeft. Op eerste Kerstdag geboren, Gerrit had het over eind maart. Dus ik

had het kunnen weten. Ging er steeds maar van uit dat het toch niet waar zou zijn...

... dat ik een meid zou aantreffen, die zwanger was, maar wel van een ander. Dat ze mijn broer wilde laten opdraaien voor een kind.

"Ze belde om te zeggen dat ze met jou wilde praten," deelde Gerrit mee, alsof het niets was. Ik geloof dat mijn ogen uit mijn kassen rolden. "Met mij? Hoe komt ze erbij?" stamelde ik. "Ik begrijp er ook niets van", zei Gerrit, "Ik kan me niet voorstellen dat ik je genoemd heb in die nacht." "Maar wat wil ze dan van me?" En toen kwam het. "Ze is in verwachting en ze denkt dat het van mij is. Nu wil ze dat jij met haar komt praten om uit te zoeken hoe het nou verder moet. Met mij kan ze niet praten zegt ze, want ze kan sowieso niet met mannen overweg." Gerrit deed de laatste mededelingen met vlakke stem, alsof hij een klap op zijn kop had gekregen en nog duizelde.

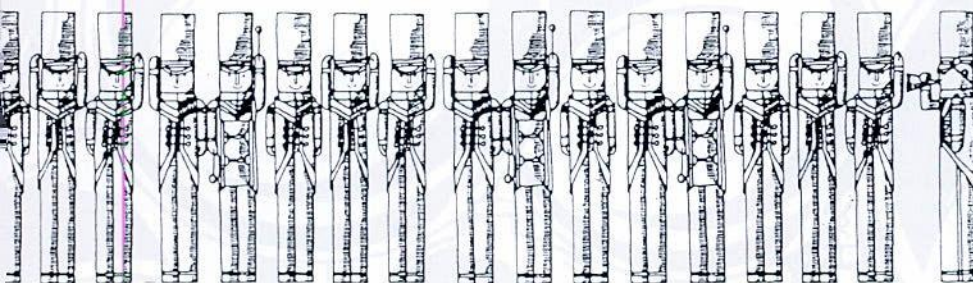
Ik had medelijden met mijn jonge broertje. Verleid, verstoten, met een kind opgezadeld en dan te horen krijgen dat met jouw soort niet te praten valt. En dat allemaal op je zestiende, arme Gerrit. Ik was er meteen van overtuigd dat het meisje een spelletje speelde. Wat voor één, daar moesten we nog achter zien te komen, maar dat het geen serieuze gelegenheid was, dat was zo

klar als een klontje. Daarom stemde ik ook meteen toe. "Waar woont ze? Dan ga ik vanmiddag nog even langs", zei ik kordaat. "Ze zei dat je met Kerstmis moest komen," zei Gerrit. "Ze denkt dat het kind dan geboren is."

Na drie kloppen en een donker "Yes, come in" doe ik de vervelozе deur open.

Daar zit Carlos. Met een baby in zijn armen. Het is alsof er een raam in stukken valt voor mijn ogen. Mijn eerste gedachte: 'Ik ben in de maling genomen. Door wie?' Carlos kijkt me ernstig aan. Groet me afstandelijk. Naast hem in het grote bed ligt wie Monica zou moeten zijn. Als ze me ziet, vertrekt haar gezicht. "Ga zitten.", zegt ze. "En stoor je niet aan Carlos," voegt ze er dreigend aan toe. Ik ga zitten. Monica vertelt. Dat ze de vrouw is van Carlos. Dat ze mijn naam en adres in zijn agenda had gevonden. Dat hij haar van zijn dagen en nachten met mij had verteld. "Ik zei tegen hem dat jij misschien wel zwanger van hem zou zijn. Hij ontkende dat natuurlijk, want jullie hadden 'veilig' gevreeë." Monica kijkt me schamper aan. "Je denkt toch zeker niet dat ik dat geloofde? Ik wilde hem niet meer. Ik was vies van hem. Zeker lekker alleen op vakantie gaan, omdat hij zo nodig alleen wilde zijn, zijn vrijheid nodig had. En me dan zoiets flikken." Monica's ogen fonkelen van boosheid. "Hij smeekte me net zo lang dat ik bij hem ben gebleven. Ging er zelfs voor op zijn knieën." Zegevierend lachje. "Maar ik heb hem toen gezegd dat ik een levend bewijs van zijn ontrouw wilde. Ik ben niet gek! Ik laat me niet twee keer beetnemen. Hij is toen met het idee van jouw broertje gekomen." Ik zie Monica triomfantelijk naar Carlos kijken. Hij kan haar niet verstaan. Zit haar met grote bewonderende ogen aan te staren. Wat verbergen zij voor elkaar? Wat is dit voor krankzinnige situatie waarin ik me bevind? Monica vervolgt rustig: "Carlos wist dat jij een broertje had. Zo ben ik op het idee gekomen. Nu heb ik een kind van hem. Dit kind zal altijd een waarschuwing voor Carlos zijn." Ik kijk Carlos aan. Hij knikt. Zou hij het dan toch allemaal verstaan hebben? Monica gaat nog een stapje verder. Ze meent dat nu de baby er eenmaal is, het toch wel goed zou zijn als Gerrit het zou zien en dat ze het ook eerlijk zou vinden als hij financieel bij zou dragen. Vooral aan hun reis terug naar Cadiz, aan de zuidkust van Spanje. Ik geloof dat ik moet overgeven. Ik wist niet dat deze slinksheid ook in werkelijkheid bestond. Dacht dat die alleen maar in boeken voorkwam. Ik ren de kamer uit en het huis uit, de straat op. Carlos roept me door het raam na. Ik voel geen sneeuw of kou meer. Ik ren op mijn verkeerde schoenen door de natte blubbersneeuw naar het station en neem de eerste trein naar de Kerstboom thuis.

THE SCENE - AVENUE DE LA SCENE (MERCURY/PHONOGRAM)

Na het dik verdiende succes van de voorgangers *Blauw* en *Open* en het behalen van de Popprijs '92 heeft The Scene er voor gekozen om niet op hetzelfde rockstramien voort te borduren. De zesde cd van tekstschrijver/zanger/gitarist Thé Lau, gitarist Eus van Someren, toetsenist Otto Cooymans, bassiste Emilie Blom van Assendelft en drummer Jeroen Booy is van een ander slag, dat de vluchtige luisteraar zal registreren als een stapje terug. Maar wee de vluchtige luisteraar, want die zal nooit weten wat *Avenue De La Scene* werkelijk herbergt. Degene die zich erin verdiept, ontdekt dat de cd de kroon is op jarenlang hard werken, optreden en platen maken. Thé Lau ontpopt zich opnieuw en beter dan ooit als een groot tekstdichter in de Nederlandse taal. De zorgvuldig gekozen woorden komen - zoals bij veel kunstenaars - voort uit zwaarbeladen emoties en vormen meer dan eenvoudige songteksten. De beeldende, soms tegen abstract aanhangende, maar te ontrefelen raadsels van Lau's hand zijn literair. Poëzie. Op muzikaal gebied geeft opener *Feest* onmiddellijk de setting voor de hele cd aan. En die is ingetogen. Af en toe, zoals in *De Schaduw Van Het Kruis* of het met kerkklokken ingeluide *Beschaving*, is er een beetje vuur. Maar het is The Scene eigen om ook in die passages de intimiteit vast te houden. Lau's woorden hebben veel ruimte nodig, waardoor de muziek vaak sober is. Enig vernuft op het gebied van ritmiek bouwt echter de nodige spanning in. Maar dat is opnieuw alleen aan de opletende luisteraar besteed. Zo ook kippeveltrekken de tekstregels als:

*dit is de beschaving, dit is mooi en groot
en dus kwetsbaar voor beschadiging en
domheid eist de dood* (uit *Beschaving*)

Prachtig. Zo staat er veel moois op *Avenue De La Scene*. Bijvoorbeeld de briljante compositie *Alcohol En Tranen*. Een samenspel van tekst en muziek, dat je meevoert in de ervaring van de schrijver en waardoor je het gebroken hart voelt aankomen. Luister aandachtig en doe enige moeite om tot het straatje van The Scene door te dringen. Het is geen makkelijke cd, maar wanneer je hem laat inwerken wel een wonderschone.

PEARL JAM - VS. (EPIC/SONY)

Vlak na de release van Nirvana's *In Utero* komt ook de andere knaller van de Seattle- en grungegekte uit '91 met een opvolger. De tweede Pearl Jam-cd heet *Vs.* (= Versus; MvN), hoewel dat nergens is terug te vinden. De enige verwijzing naar de titel is het synoniem

'Against' dat je ziet wanneer je de cd uitneemt. Het vijftal uit Seattle heeft binnen twee jaar de status van mega-act bereikt en dit album is cruciaal voor het verloop van hun carrière. Ondanks de verontrustende twee Nederlandse concerten in juli, waarbij het nieuwe materiaal allerminst overtuigend werd gespeeld, kunnen de fans opgelucht ademen. *Vs.* kent een aantal sublieme stukken, die aangeven dat Pearl Jam niet zo maar één van de vele gehypte Seattlebands is, maar een eigen stijl heeft. Daarnaast is zanger Eddie Vedder qua charisma te vergelijken met U2's Bono, dus lijkt het toekomstpad met goud geplaveid. *Vs.* begint wat rommelig met *Go*, maar dat slaat snel om in een gestructureerde song. De plaat is meer open dan voorganger *Ten* met de hit-singles *Alive* en *Jeremy*. *Dissident* sluit daar enigszins bij aan, maar verder zijn de nummers nu een stuk afwisselender. *Daughter* en *Elderly Woman Behind The Counter In A Small Town* zijn twee breekbare, akoestische stukken. Het uitbundige *Glorified G* is met hitpotentie besprenkeld, hoewel het met wapenmisbruik als thema geen vrolijk nummer is. *Rearviewmirror* laat de bevlogenheid van band en zanger horen en is meeslepend. Afrikaans aandoende percussie vormt samen met een pakkend basriffje de basis voor het al evenmin vrolijke *W.M.A.* (White Male American; MvN). De tweede helft van de bandnaam is duidelijk van invloed geweest tijdens het totstandkomen van de plaat en Pearl Jam is nog beter dan de vorige keer geslaagd om dreigende langdradigheid telkens net op tijd op te vangen met een

pakkende spanningsboog. Het slot is daar een toonbeeld van. De oerschreeuw van *Leash* wordt dan weggevaagd door het emotionele stukje reflectie *Indifference*. Pearl Jam is geen grunge en geen heavy metal. Pearl Jam is eenvoudigweg Pearl Jam. Een klasse rockband, die een geweldige tweede plaat aflevert.

RUSH - COUNTERPARTS

(ANTHEM/ATLANTIC/WARNER)

Counterparts zijn duplicaten of bijbehorende delen. Het Canadese trio Rush probeert met deze achttiende cd duidelijk te maken dat niet alle tegengestelden vijandig tegenover elkaar hoeven te staan, maar juist samen één geheel kunnen vormen. De plaat is een tikkeltje steviger dan de laatste paar werkstukken van zanger/bassist Geddy Lee, gitarist Alex Lifeson en drummer/tekstschrijver Neil Peart. Toch hoor je in *Counterparts* onmiskenbaar Rush, het eigenzinnige buitenbeentje van de symfonische rockscene, dat al lang geleden de fantasie-elementen in de teksten verving door het op een symbolische en soms cryptische manier aansnijden van sociale problemen. Daarnaast brachten ze de lengte van hun nummers aanzienlijk terug en weten ze als één van de weinige bands in het genre bondig en pakkend te schrijven. Met deze elf nieuwe stukken geeft het drietal aan nooit stil te staan. Met behoud van een eigen identiteit zit er nog steeds ontwikkeling in hun manier van songschrijven en het vastleggen van hun groepsgekluisd. Een nummer als *Cut To The Chase* klinkt rauw, maar zonder dat het raffinement verdwijnt. De plaat zit vol heerlijke bombast, maar klinkt toch ruimtelijk met een gelijkwaardige verdeling voor alle instrumenten. De

door John Webster ingespeelde toetsenpartijen zijn schaars aanwezig, wat geeft dat Rush weer terug naar de basis wil. Alles zelf doen. Na *Where's My Thing* op *Roll The Bones* opnieuw een prachtig instrumentaal stuk in de vorm van het sfeervolle *Leave That Thing Alone*. En wanneer je de cd-inlay uitvouwt heb je een op zichzelf staand modern kunstwerk, dat bovendien op beeldende wijze veel van teksten verklaart en dus aangeeft waar Rush voor staat. *Counterparts* valt als een passend geheel in elkaar.

Marco van Nek

VAN KEMPHANEN TOT VREDESDUIVEN

De Zuidafrikaanse president van vandaag en de Zuidafrikaanse president van morgen hebben samen de Nobelprijs voor de Vrede gekregen. Dat is de kemphanen van weleer gegund, maar dit gelegenheidskoppel is er niet in geslaagd om vrede in Zuid-Afrika werkelijkheid te maken. Mandela en De Klerk zijn nu ruim drie jaar bezig en er is veel verbeterd - de ergste apartheidswetten zijn afgeschaft. Maar de samenleving is sociaal-economisch nog steeds op apartheid gebaseerd. De blanke voorrechten bestaan nog volop en de zwarten hebben nog steeds niet het stemrecht. En er is dagelijks politiek geweld tegen de mensen die vrede en democratie willen.

Waarom ging die prijs niet alleen naar Mandela? Waaraan heeft De Klerk die Vredesprijs eigenlijk verdiend? Ik wil best aannemen, dat hij nooit een vlieg kwaad doet en dat hij goed is voor zijn kleinkinderen, zijn huisdieren en zijn huispersoneel.

Maar De Klerk heeft ook een andere, kwalijke kant: hij heeft jarenlang als minister onder president Botha de apartheid helpen opbouwen. Dat deed hij niet met tegenzin, maar energiek, met overtuiging en met overgave. De Klerk is pas begonnen aan de afbraak ervan, toen hij daartoe gedwongen werd door de opstand van de zwarte woonoord en door de internationale financiële en economische boycotts.

En nu nog zegt De Klerk openlijk, dat de apartheid als politiek niet heeft gewerkt, maar dat ze het wel degelijk goed hebben bedacht. Het spijt hem, dat het zoveel leed heeft veroorzaakt, maar De Klerk kan het nog steeds niet over zijn lippen krijgen dat de apartheid eenvoudigweg een misdadig systeem is.

■ Vietnam

Het nieuws, dat Mandela en De Klerk de Nobelprijs voor de Vrede kregen,

deed mij denken aan het eind van de Vietnamoorlog. Toen kreeg de Amerikaan Kissinger de Nobelprijs samen met de Vietnamees Le Duc Tho. Vertegenwoordigers van twee oorlogvoerende partijen. Zoals met alle oorlogen, die gevoerd zijn om vroegere kolonies onder de knie te houden, hadden de Vietnamezen niet om die oorlog gevraagd, die eerst door de Franse koloniale bezetters en later door de Amerikanen werd gevoerd. De Vietnamezen wilden vrij zijn en met rust gelaten worden. Het waren de Amerikanen, die geüniformeerd

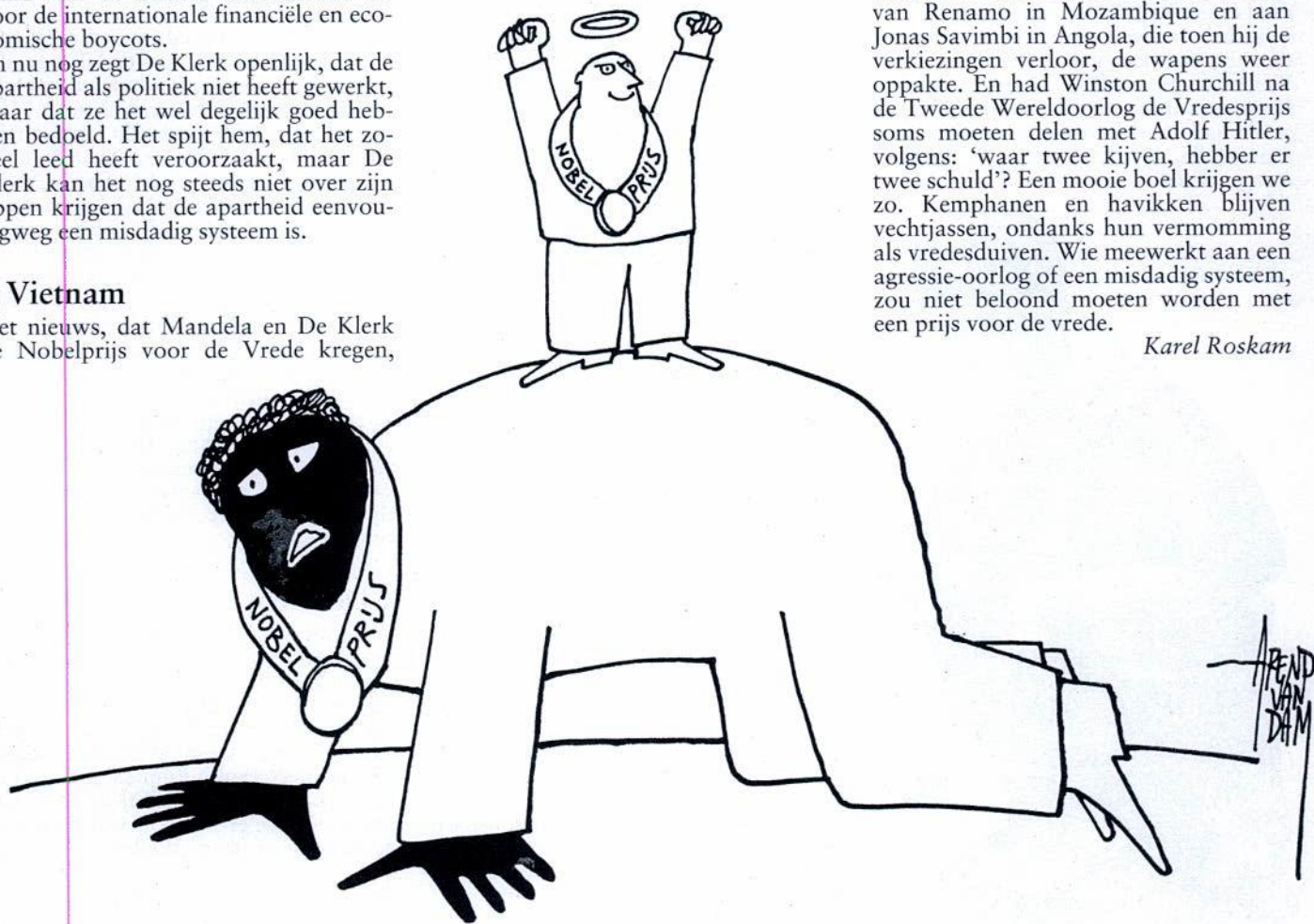
Vietnam binnenkwamen om daar de koloniale oorlog van de Fransen over te nemen. De vrede werd afgedwongen, omdat de Amerikanen die oorlog niet konden winnen. En toch werd aan Kissinger een Vredesprijs toegekend. Kennelijk onder het motto: 'waar twee kijven, hebben er twee schuld'. En dus worden die twee beloond.

En misschien heeft het Nobel Comité ook zo geredeneerd ten aanzien van de apartheid: 'waar twee kijven, hebben er twee schuld'. Maar de zwarte Zuidafrikanen hebben niet om het racisme gevraagd, dat sinds Jan van Riebeeck hun deel was. De zwarte Zuidafrikanen wilden vrij zijn en gelijke rechten hebben. Het waren de blanken, die ter verdediging van hun eigen voorrechten andere ideeën met geweld de kop in drukten. De zwarte Zuidafrikanen waren de slachtoffers van de apartheid. De Klerk en de zijnen waren de 'daders'. De blanken werden gedwongen om de apartheid op te geven, omdat zij 'niet konden winnen'. Moeten mensen een prijs krijgen, die gedwongen moeten worden om hun misdadige systeem op te geven?

■ Niet verdiend

Mag de Vredesprijs naar koning Sihanouk van Cambodja? Ja, maar 'waar twee kijven, hebben er twee schuld' en dus mag je massamoordenaar Pol Pot van de Rode Khmer niet vergeeten. Mag de Vredesprijs naar de regeringen van Mozambique en Angola? Ja, maar dan ook aan de terroristenbende van Renamo in Mozambique en aan Jonas Savimbi in Angola, die toen hij de verkiezingen verloor, de wapens weer oppakte. En had Winston Churchill na de Tweede Wereldoorlog de Vredesprijs soms moeten delen met Adolf Hitler, volgens: 'waar twee kijven, hebben er twee schuld'? Een mooie boel krijgen we zo. Kemphanen en havikken blijven vechtjassen, ondanks hun vermomming als vredesduiven. Wie meewerkt aan een agressie-oorlog of een misdadig systeem, zou niet beloond moeten worden met een prijs voor de vrede.

Karel Roskam

LOYALITEIT VAN HGV-ER IS DUIDELIJK BEGRENSD

Met een zekere regelmaat wordt er gevraagd naar de loyaliteit van de (humanistisch) geestelijk verzorgers. Veelal blijft daarbij het begrip loyaliteit zo vaag als het maar kan zijn. Soms is het evenwel heel konkreet. Zoals een aantal jaren geleden toen een minister van Defensie eiste dat geestelijk verzorgers in ieder geval het bestaansrecht van een krijgsmacht dienden te onderschrijven of, zoals zeer recentelijk, een commandant verwachtte dat ze onvoorwaardelijk achter de doelstellingen van het vredes- en veiligheidsbeleid van de regering zouden staan.

Het kan geen kwaad het begrip loyaliteit met betrekking tot de humanistisch geestelijke verzorging nog weer eens (*) nader te beschouwen.

Wie een willekeurig woordenboek opslaat zal achter het woord loyaal steeds de volgende betekenissen zien staan: trouw, oprecht en getrouwheid voor of aan de wet. Het is duidelijk dat van een geestelijk verzorger oprechtheid mag worden verwacht, evenals getrouwheid voor of aan de wet (de geestelijke verzorging funktioneert immers legaal = wettig). Dit ter verduidelijking vooraf.

■ De opdracht

Het is goed om voorop te stellen dat raadsliden (**) niet toevallig in de krijgsmacht werkzaam zijn. Ze zijn er met een opdracht van het Humanistisch Verbond (HV). Het gegeven dat de Minister van Defensie hen benoemt tot ambtenaar ontheft hen niet van de opdracht die zij vanuit het HV hebben meegekregen.

Wat houdt die opdracht in?

Eigenlijk is dat heel simpel: het geven van humanistisch geestelijke verzorging aan die militairen (en burgers bij defensie) die daar prijs op stellen.

Het ligt voor de hand dat men zich hierbij direkt de vraag stelt: wat is humanistisch geestelijke verzorging en wat zijn daar de konsekventies van?

Het zou, in dit kader, te ver voeren een volledige uiteenzetting te geven van het humanisme en de humanistisch geestelijke verzorging. Toch kan ik er ook niet geheel aan voorbij gaan, omdat enig begrip nodig is voor het bevatten van de eruit voortvloeiende opvattingen. Daarom allereerst (kort) iets over het humanisme. Dat wordt m.i. goed weergegeven in de volgende drie punten:

1. De gedachte dat de geestelijke en zedelijke waarden van menselijke oorsprong zijn en dus geen onderkenbare bovenmenselijke of bovennatuurlijke oorsprong of signatuur hebben.
2. De gedachte dat mensen, uitsluitend in besef van hun verbondenheid met de medemens, in vrijheid en zelfstandigheid in staat zijn beslissingen te nemen en de verantwoordelijkheid te dragen, die voor een optimaal menselijk leven nodig zijn.
3. De gedachte dat, op grond van de gelijkwaardigheid van mensen, slechts in verdraagzaamheid en tolerantie die vrijheid en zelfstandigheid voor ieder mens gelijkkelijk realiseerbaar zijn en dat alleen op deze grondslag een aanvaardbare menselijke samenleving kan worden gevormd.

Natuurlijk zou er veel meer over het humanisme te zeggen zijn, maar het meest kenmerkende is er toch wel mee genoemd.

Vanzelfsprekend bevatten deze drie punten ook de hoofdbestanddelen die kenmerkend zijn voor de humanistisch geestelijke verzorging. De humanistisch geestelijke verzorging is een geestelijke verzorging die de vrijheid en de zelfstandigheid van de mens als uitgangspunt neemt. Humanistisch geestelijke verzor-

ging is dan ook niet de overdracht van allerlei opvattingen en overwegingen, die humanistisch genoemd zouden kunnen worden; humanistisch geestelijke verzorging is een beroep op de medemens om in vrijheid en zelfstandigheid te komen tot *eigen* overwegingen, opvattingen en overtuigingen en daarnaar te handelen. De humanistisch geestelijke verzorging is de begeleiding van de medemens/cliënt (die daar om gevraagd heeft) om tot dit doel te komen. Daar komt de opdracht van het HV voor de raadsman, in grote lijnen, op neer.

■ Humanistisch Verbond

Als over de loyaliteit van de humanistisch geestelijk verzorger moet worden gesproken, dan dient in de allereerste plaats te worden gezegd dat van de raadsman mag worden verwacht dat hij loyaal is aan de hiervoor omschreven opdracht. Hij is in de eerste plaats geestelijk verzorger en wel in de betekenis van deze opdracht.

Anders gezegd: de raadsman is voor alles loyaal aan het Humanistisch Verbond in die zin dat hij moet proberen de hem gegeven opdracht in zijn werk zo goed mogelijk gestalte te geven. Dat behoeft overigens helemaal niet te betekenen dat hij kritiekloos moet staan ten opzichte van het HV of tegenover de wijze waarop dit funktioneert. Maar op het moment dat hij de gegeven opdracht niet langer kan of wil uitvoeren behoort hij daaraan de konsekventie te verbinden en zijn ontslag als raadsman in te dienen.

(Terzijde: De verhouding van de raadsman tot het HV is soortgelijk aan die van de aalmoezenier, dominee en rabbijn tot de kerkgenootschappen.)

Hoe duidelijk de opdracht op zichzelf ook mag lijken, in de praktijk blijkt dat allerlei interpretaties van gebezigde begrippen en woorden mogelijk zijn. Daar komt nog bij dat de opdracht moet worden uitgevoerd in een steeds veranderende wereld, waardoor de raadsman moet werken in wisselende omstandigheden en dat heeft weer zijn invloed op de wijze waarop de opdracht kan worden uitgevoerd. Dit houdt in dat binnen het HV een bijna voortdurende bezinning nodig is, zowel op de opdracht zelf als op de wijze van uitvoering. Ook al kan dit moeilijkheden genoeg veroorzaken, het kan voor de raadsman nimmer reden zijn zich aan de opdracht zelf te onttrekken.

■ De cliënt

In de hiervoor beschreven opdracht zit een tweede loyaliteit opgesloten, te weten de loyaliteit aan de mens/cliënt die zich tot de raadsman wendt, in ons geval aan de militair die de humanistisch geestelijk verzorger kiest (***). Deze moet er zonder meer vanuit kunnen gaan dat de raadsman met hem loyaal is. Ook hier ontkomen we er niet aan wat dieper op de zaak in te gaan. Wederom betekent loyaal niet kritiekloos. De raadsman zal, indien nodig, zijn cliënt konfronteren met diens opvattingen en gedragingen.

Daar is niets verbazingwekkends aan. Immers de cliënt moet er op kunnen rekenen dat de raadsman juist tegenover hem eerlijk is (uiteraard dient daarbij de vertrouwelijkheid te worden gerespecteerd, dat wil zeggen dat er geen mededeling zal worden gedaan aan derden zonder toestemming van betrokkene). Dat is het dan? Nee, het belangrijkste komt nog. De raadsman zal ook loyaal zijn in de betekenis dat een cliënt altijd weer op hem kan rekenen. Al gaat de cliënt nog zo in de fout, de raadsman blijft *altijd beschikbaar*, er behoort *nooit* een moment te komen waarop de humanistisch geestelijk verzorger zijn cliënt in de steek laat. Er is nog een tweede waarop de cliënt mag rekenen. *De raadsman heeft geen nevenbelangen*: Hij dient in de hiervoor omschreven zin *uitsluitend* het belang van zijn cliënt en niet dat van welke organisatie of institutie ook maar. Wellicht vindt de raadsman (dat is zelfs waarschijnlijk) het HV heel

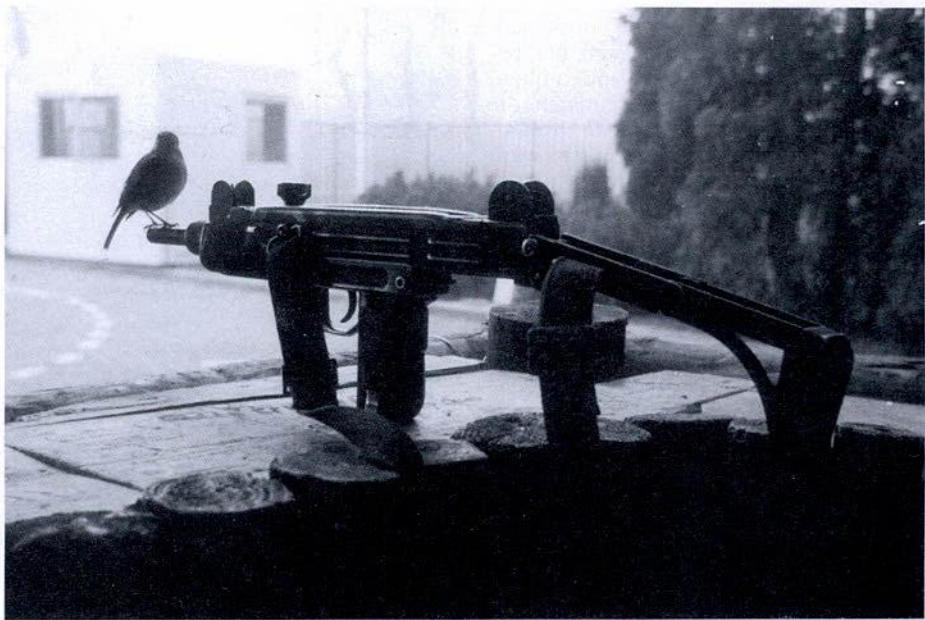

FOTO HERMAN OLIJDAAM

WAT IS ER MOOIER DAN
VECHTEN VOOR DE VREDE...

belangrijk, maar in zijn verhouding tot zijn cliënt behoort hij niet het belang van het HV maar dat van de cliënt te dienen.

■ De krijgsmacht

Uit het voorgaande volgt direct dat de humanistisch geestelijk verzorger, fungerend als *geestelijk verzorger*, zich nooit loyaal kan verklaren ten aanzien van commandanten en het militair apparaat. Zoals hij zich evenmin tegen militaire autoriteiten en institutie zal keren, maar deze kunnen, in dezen, even zeker niet op hem rekenen. Het is niet de taak van de raadsman te bepalen of het militaire apparaat nodig en wenselijk is of niet. Hij werkt er 'slechts' terwille van de mensen die er aanwezig zijn. Voor hen is hij beschikbaar. Met deze mensen probeert hij zijn opdracht te vervullen zoals die hem door het HV is gegeven. Wanneer het functioneren van de krijgsmacht hem of de cliënt(en) in een situatie brengt waardoor het werken aan de opdracht onnodig belemmerd of, nog erger, zelfs verhinderd wordt, dan kan het niet anders of de raadsman zal zich moeten verzetten. De wijze waarop hij dat zal doen zal in overeenstemming moeten zijn met de aard van het gebeuren en de omstandigheden waaronder dit plaatsvindt, maar het kan *nimmer* zo zijn dat loyaliteit ten opzichte van het apparaat de raadsman ervan zou kunnen weerhouden om te zeggen en te doen wat op dat moment *op grond van zijn opdracht* noodzakelijk is.

■ Bestaansrecht krijgsmacht

Een bij voorbaat 'ja' zeggen tegen het bestaansrecht van de krijgsmacht kan evenmin van raadsliden worden verlangd (om misverstanden te voorkomen: van godsdienstig geestelijk verzorgers overigens ook niet).

Is het dan niet zo dat uit humanistisch gezichtspunt bezien de krijgsmacht noodzakelijk is? Het antwoord daarop is nee. Het is een merkwaardige gedachte te beweren dat uit humanistische be-

ginselen *onweerlegbaar* de noodzaak dan wel de overbodigheid van het bestaan van een krijgsmacht zou blijken. Natuurlijk zijn er wel humanisten die menen dat te kunnen, maar die preten-deren ten onrechte dat zij de *enige* ware beheerders van het humanisme zijn.

Wat het leven van alledag laat zien is dat een aantal humanisten het bestaan van een krijgsmacht noodzakelijk achten en dat anderen dat bestrijden. Beide groe-peringen gebruiken daarbij voor een deel levensbeschouwelijke argumenten en voor een ander deel argumenten die te maken hebben met hun politieke en/of maatschappelijke visies. Waarom de geestelijke verzorging - een opdracht uit-voerend namens de kerkgenootschap-pen of het HV - ook nog zou moeten verklaren dat het bestaan van de krijgs-macht noodzakelijk is, is volstrekt niet duidelijk, in ieder geval niet relevant en dus overbodig.

Maar kan men dan wel als geestelijk verzorger in de krijgsmacht werkzaam zijn als men van de noodzaak van het bestaan van die krijgsmacht niet over-tuigd is? Dat hangt er natuurlijk van af wat men onder geestelijke verzorging verstaat. Wanneer men daar toch, op de een of andere wijze, onder verstaat het (mede) steun geven aan de gedachte dat de krijgsmacht noodzakelijk is, ja, dan zal men dat standpunt ook wel moeten innemen. Dat dat echter niet de taak van de humanistisch geestelijk verzorger is werd hiervoor al uit de doeken gedaan.

■ Samenvatting

Het enige waaraan de humanistisch geestelijk verzorger loyaal kan zijn is aan zijn opdracht (gegeven door het HV), zijn zendende instantie (het HV) en aan de doelstelling van zijn werk, (het altijd beschikbaar zijn voor) de cliënt. Deze cliënt zal deze trouw bijvoorbeeld ervaren als: hem nooit in de steek laten, dat er geen nevenbedoelingen meespe-len, enz. Aan een verzoek loyaliteit te be-tuigen ten opzichte van het instituut krijgsmacht zullen funktionerend huma-

nistisch geestelijk verzorgers nimmer *kunnen* voldoen. Zoals zij evenmin ja kunnen zeggen tegen de noodzaak van het bestaan van een krijgsmacht. Dat is niet uit onwil, maar zij kunnen eenvoud-igweg niet anders. Een loyaliteitsver-zoek met betrekking tot het instituut krijgsmacht kan door raadslieden on-mogelijk worden ingewilligd daar een onvoorwaardelijke keuze voor de cliënt (volgt rechtstreeks uit de opdracht) ne-venbelangen eenvoudigweg uitsluit.

Wim Heij

* Voor dit artikel is, in niet geringe mate, gebruik gemaakt van het denk- en schrijfwerk van enkele oud-kollega's, in het bijzonder Harry Lips en Wil Gerards.

** Mannen zowel als vrouwen. Met na-druk wil ik hier stellen, dat waar in dit artikel sprake is van 'de raadsman' en 'hij', tevens is bedoeld 'de raadvrouw' en 'zij'. Hetzelfde geldt ook telkens waar in algemene zin wordt gesproken van mensen, militairen of cliënten.

*** Om het geheel niet nog ingewikkelder te maken hanteer ik, ook terzake de re-latie humanistisch geestelijk verzorger/cliënt, het begrip loyaliteit al zou ik, juist in dit verband, liever willen spreken van solidariteit. Waarbij het begrip solidariteit dient te worden op-gevat als een zodanige inleving in de ge-dachten- en gevoelswereld van de cliënt, dat er een deelgenootschap aan beleefde emoties ontstaat of kan ont-staan (zonder dat de raadsman het zicht verliest op de doelstelling van de humanistisch geestelijke verzorging). En wel een zodanige inleving dat de worsteling van de cliënt, uit het ver-warrende complex van gedachten en emoties zijn weg naar een oplossing te vinden, het karakter krijgt van een *ge-zamenlijke* worsteling. Onder het woord 'gezamenlijk' moet niet worden begrepen een identifikatie met de in-houd van de opvattingen van de cliënt. Solidariteit kan zelfs een *worsteling met elkaar* eisen. Indien solidariteit wél zou worden opgevat als een *vereenzel-viging* met de opvattingen van de cliënt verwordt zij tot het tegendeel: onder het mom van betrokkenheid laat men in feite de cliënt in de steek.

ALLEMAAL SCHIJN

Als we nu eens even, voor een moment, onze blik op de wereld richten en kijken hoe het er aan toe gaat, wat zal onze konklusie dan zijn? Naar alle waarschijnlijkheid zullen we met een gerust hart vast stellen dat we het buitengewoon goed getroffen hebben. Hier vriezen de bejaarden niet dood en sterven er geen kinderen van de honger. Er wordt hier niet systematisch verkracht en mishandeld. En mochten hier dan toch mensen met hun leven in de knoop zitten dan kunnen ze wel ergens terecht voor enige begeleiding. We kunnen dus vaststellen dat de kwaliteit van ons leven goed is. Voor ons is er het goede leven, omdat we alles in huis hebben om het ook goed te hebben. Maar is dat wel zo? Klopt deze redenering eigenlijk wel? Is ons leven, het bestaan zoals we dat ervaren, eigenlijk wel goed? Ja, volgens de meeste mensen is dit een waarheid als een koe en dus klopt het.

Maar mag ik u nu eens vragen: wat heb je aan je magnetron als je relatie net op de klippen is gelopen? Wat heb je aan je stereo-kleuren-televisie als je niet over het verlies van je partner heen kunt komen? Wat is de kwaliteit van je bestaan als je in een verpleeghuis woont en waar je - op en top - wordt verzorgd, dagelijks zittend voor het raam, wachtend op post en bezoek dat niet komt? Wat is de kwaliteit van je leven als je jarenlang in een inrichting hebt gewoond en je mag weer integreren in de maatschappij op een begeleid-wonen-flatje in de Bijlmer en je flatje wordt dagelijks bezocht door horden kakkerlakken. Of als je bij tijd en wijle, ondanks je mooie flatje in een hotel gaat slapen om je slaapttekort in te halen, omdat je bovenburen tot diep in de nacht lawaai maken, waar ook niemand iets aan doet.

Wat hebben we aan al onze goede zorg-

voorzieningen, aan al ons comfort, aan al onze luxe, aan alle medische hoogstandjes, aan alle anti-depressiva en kalmeringspillen, als we ons in de grond van ons bestaan niet geborgen weten. Waarom hechten we er aan om zo hard te werken voor al onze luxe, dat we na een aantal jaren overspannen thuis zitten en niets meer voelen, ook niet voor die luxe. Waarom durven we niet te zeggen dat het leven, ondanks onze welvaart, toch eigenlijk een troosteloze be-doening is. We willen eerst alles 'hebben' en daarna willen we pas 'zijn'. We denken dat als we iets niet hebben, we ook niets zijn en mensen die in onze samenleving niets hebben, behandelen we ook alsof ze niets zijn.

Als we alles hebben, weten we met ons 'zijn' toch geen raad. Het leven lijkt hoe langer hoe onmenselijker te worden. We lopen allemaal op comfortabele krukken om geestelijk overeind te blijven. Misschien had een leerling van de Griekse filosoof Socrates ergens toch wel gelijk toen hij zei dat het echte menselijk welzijn niets anders is dan een maximaal genieten van lichamelijke én geestelijke genoegens. Wat is de kwaliteit van uw bestaan?

Freek Pol

"DAT ZOU IK NIET DOEN, MENEER DE VRIES"

"GA IN VREDEN NAAM WEER ROKEN, GER"

NIEUW TEKENWERK VAN PETER VAN STRAATEN

De produktiviteit van schrijver/tekenaar Peter van Straaten kent geen grenzen. Dit najaar verschenen wederom drie nieuwe (gebonden) bundels met prenten van zijn hand: 'Kunst en cultuur', 'Huwelijk en relatie' en 'Lijf en leed'. Met deze nieuwe uitgaven komt zijn totaal (proza en tekenwerk) in de buurt van de zestig titels!

In deze nieuwste aanwinsten zijn in elk deel zestig prenten rond een bepaald thema samengebracht. Prenten en onderschriften vormen een onlosmakelijk geheel. Een voorbeeld: Een man en een vrouw zitten lusteloos ieder aan een kant op de bank met een glaasje voor zich op een tafel. De vrouw wendt zich tot de strak voor zich uitstarende man met de vraag: 'Wat vind jij? Gaan we nog samen

in therapie of zullen we maar gewoon meteen uit elkaar gaan?'

Nog een voorbeeld: Een verschrikkelijk dikke man staat in z'n onderbroek in de spreekkamer van de dokter en vraagt aan de, niet zichtbare, arts: 'Aan sport doen? Grote god! Zó erg is het toch nog niet met me, dokter?'

Wellicht zijn de hierbij afgedrukte prenten nog een extra aanmoediging in de boekhandel eens serieus naar het tekenwerk van Peter van Straaten te kijken. Is het niet voor jezelf, dan kun je anderen er een plezier mee doen.

Peter van Straaten: Kunst en cultuur, Huwelijk en relatie en Lijf en leed. Van Gennep, Amsterdam 1993. 64 blz. f 12,50 per deel. (WH)

THE WEDDING BANQUET

Gouden Beer voor Taiwanese regisseur Ang Lee

Dit jaar ging de Taiwanese regisseur Ang Lee met de Gouden Beer van Berlijn naar zijn woonplaats New York. Terecht, want *The Wedding Banquet*, waarvoor hij ook in Seattle en in Locarno werd bekroond, is speels en serieus tegelijk en snijdt een actueel onderwerp aan: de botsing van twee werelden, zowel maatschappelijk als emotioneel. Daarbij wordt er aanstekelijk gespeeld en kan iedereen vrede hebben met de uiteindelijke ontknoping.

Wai-Tung Gao woont in New York, waar hij het aardig ver heeft geschopt als makelaar. Hij is van Taiwanese afkomst, maar inmiddels genaturaliseerd. Hij is homofiel en geniet al vijf jaar van zijn relatie met de Amerikaan Simon. De enige die zijn rust verstoort is zijn liefhebbende moeder: om de zoveel tijd stuurt ze hem vanuit Taiwan een bandje waarop ze vraagt of hij nu nog geen aardige bruid gevonden heeft.

De zoon heeft zich er altijd aardig uit weten te redden, totdat zijn moeder het heft in eigen handen neemt en hem een bruid op zijn dak stuurt die ze via een huwelijksbureau voor hem heeft gevonden. Dan komt Simon, niet vermoedend wat hij zich op zijn nek haalt, met een oplossing. Waarom zou Wai-Tung niet als formaliteit trouwen met Wei-Wei, een van zijn huursters? Zij zit dringend om een verblijfsvergunning verlegen en is maar al te bereid om het stel uit de problemen te helpen.

Wai-Tung gaat op het voorstel in en laat zijn ouders weten dat hij gaat trouwen. Maar de ellende begint als de ouders onmiddellijk besluiten naar New York te komen om de bruiloft bij te wonen. Simon moet tijdelijk verhuizen en kan

zich slechts als huisvriend van de jonge gelieven presenteren. Wei-Wei moet bij Wai-Tung intrekken en doen alsof ze kan koken, omdat ze anders onmiddellijk als bruid door de mand zal vallen.

De ouders arriveren en accepteren met grote tegenzin dat het jonge paar zonder poespas bij de burgerlijke stand wil trouwen en alleen 's avonds een etentje buiten de deur wil geven om het te vieren. Maar bij die gelegenheid ontmoeten de ouders een oude vriend, die de eigenaar blijkt te zijn van het restaurant dat ze hebben uitgekozen om te dineren. Die hoort van het huwelijk van Wai-Tung en rust niet voor hij de ouders en het bruidspaar een uitgebreid feest heeft kunnen aanbieden, compleet met een gigantisch banket. Vanaf dat moment gaat het allemaal pas echt mis: iedereen wordt dronken en de bruidegom laat zich, homofiel of niet, toch verleiden door zijn beeldige bruid die even niet wil weten dat haar knappe echtgenoot eigenlijk helemaal haar man niet is. Ze wordt prompt nog zwanger ook. Voor de arme Simon, die aan alle kanten al zoveel offers voor zijn minnaar heeft gebracht, is dat teveel: hij verbreekt de relatie. Tot overmaat van ramp krijgt de

oude vader van Wai-Tung een lichte hartaanval, zodat de ouders voorlopig niet naar huis kunnen. De spanning in de echtelijke woning stijgt met de dag... Wat opvalt in *The Wedding Banquet* is het feit dat de Taiwanese ouders zich als redelijk moderne mensen presenteren, maar toch onvoorwaardelijk aan de oude tradities vasthouden: al is hun zoon in een westerse wereldstad als New York volkomen ingeburgerd, het staat als een paal boven water dat hij een bruid kiest en voor een kleinkind zorgt. En al is Wai-Tung al vijf jaar intens gelukkig met zijn vriend, hij peinst er niet over om dat openlijk met zijn ouders te bespreken. Die wurgende, door traditie bepaalde conventies veroorzaken een heleboel onnodig verdriet bij alle partijen. Wei-Wei is degene die op een ogenblik onderkent dat er iets zal moeten gebeuren.

Winston Chao als Wai-Tung, May Chin als de schattige bruid Wei-Wei en Mitchell Lichtenstein, zoon van de beroemde kunstenaar Roy Lichtenstein, als de minnaar Simon leveren schitterende rollen af.

Doordat de film zo bevredigend en positief eindigt en alle partijen uiteindelijk hun toekomst gelukkig tegemoet kunnen zien, is *The Wedding Banquet* een typische 'feel good-movie' waar je als kijker met een heel voldaan gevoel vandaan komt.

Leonore van Opzeeland

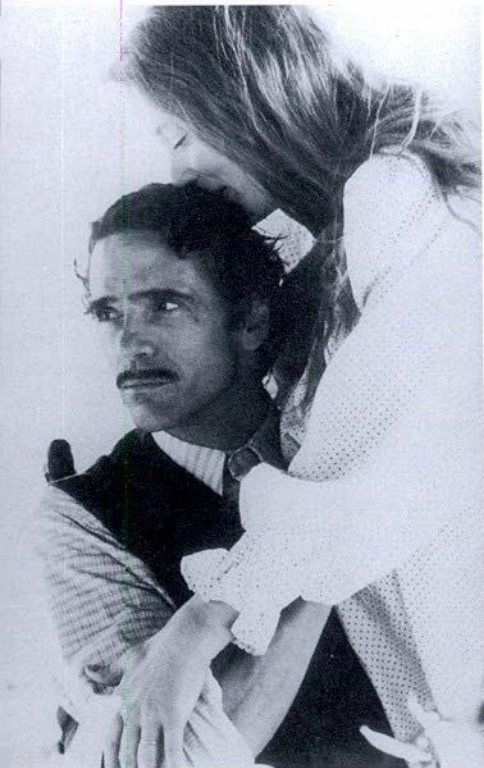
V.l.n.r. May Chin, Winston Chao en Mitchell Lichtenstein in 'The Wedding Banquet'

FILM IN 'T KORT

THE HOUSE OF THE SPIRITS

'Het karakter van Esteban Trueba is een geschenk voor elke acteur,' zei Jeremy Irons tijdens de persconferentie na afloop van *The House of the Spirits*. Bille August maakte van dit beroemde debuut van Isabel Allende, die zelf ook aanwezig was, een meeslepende film. De nu 51-jarige Isabel Allende is een volle nicht van de in 1973 vermoorde president Salvador Allende (een broer van haar vader) en zij maakte de recente bloedige geschiedenis van Chili zelf mee. Irons, als Esteban Trueba gemodelleerd naar Allende's eigen grootvader, is vooral de eerste helft schitterend op dreef als de man die, nadat zijn bruid op mysterieuze wijze is vergiftigd, zich jarenlang op zijn werk stort en het daardoor uiteindelijk tot grootgrondbezitter brengt. Hij trouwt dan met de jongere zus van zijn vroegere geliefde, verzet zich tegen het opkomend socialisme en beseft pas dat hij de verkeerde krachten heeft gesteund als de militairen de macht overnemen, waarbij zijn dochter, minnares van een van de linkse leiders, wordt gemarteld.

Jeremy Irons en Meryl Streep in *'The House of the Spirits'*

De dochter is een rol van Winona Ryder, haar moeder wordt gespeeld door Meryl Streep, haar tante door Glenn Close en haar oma door Vanessa Redgrave. Een schitterende cast dus, die veel zal bijdragen aan het succes van de film.

THREE OF HEARTS

Een verpleegster is verliefd op een leraar, die haar echter de bons geeft. Als ze naar een bruiloft moet en zonder partner zit, raadt een van haar patiënten haar aan om een mannelijke escort voor dat doel te huren. Als ze de knappe jongen eenmaal heeft gezien, besluit ze hem op haar ex-geliefde af te sturen: hij moet haar eerst het hof maken en vervolgens laten vallen, zodat ze ontdekt dat ze beter af is met een vrouw. Maar de escort is, behalve oogverblindend knap, ook nog eens een heel aardige jongen, zodat het plannetje van de verpleegster niet helemaal uitpakt zoals ze had gehoopt... *Three of Hearts* wordt nadrukkelijk als

William Baldwin en Sherilyn Fenn in *'Three of Hearts'*

komedie gepresenteerd. Voor Amerikanen is het onderwerp toch al heikel genoeg, dus vooral blijven lachen. Maar 't werd al met al toch een onderhoudend filmpje, waar vooral de drie hoofdrolspelers, Kelly Lynch en Sherilyn Fenn als de dames en William Baldwin als de man-in-the-middle, zichtbaar plezier aan hebben beleefd.

ALADDIN

Verbijsterend knap gemaakt is *Aladdin*, de laatste telg van de Disney-stamboom. De getekende bewerking van het beroemde Arabische sprookje Aladdin en de Wonderlamp werd, mede dankzij de geavanceerde computertechnieken, een overdonderend kijkspel. Er gebeurt enorm veel, in een razende vaart, en overspoeld door een waterval van teksten, grappen en geluidseffecten. De film bewijst weer eens dat een animatiefilm allang niet meer alleen maar vermaak voor kinderen is: ook volwassenen zullen met open mond genieten. In de Amerikaanse versie wordt de belangrijkste rol, die van de geest die Aladdin assisteert bij het verslaan van de kwade hofmaarschalk en bij het veroveren van de

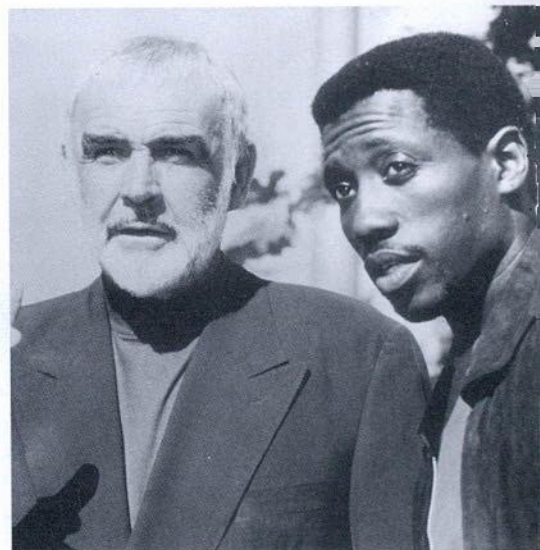

Aladdin en de Geest

dochter van de sultan, gesproken door Robin Williams. In de Nederlandse versie onder regie van Arnold Gelderman wordt die zware taak overgenomen door Pierre Bokma. De originele Amerikaanse versie gaat in vijftien kopieën rouleren, de Nederlandse in 86.

RISING SUN

Rising star Wesley Snipes is deze maand te bewonderen tegenover veteraan Sean Connery in de thriller *Rising Sun*, gemaakt naar een boek van Michael Crichton die dankzij de filmrechten van Jurassic Park al veelvoudig miljonair was. In deze fascinerende film wordt een blanke prostituee in het gebouw van een Japanse firma in Los Angeles tijdens een receptie vermoord. Snipes speelt de politieman die de zaak moet onderzoeken en die de tip krijgt om een andere cop, gespeeld door Sean Connery, bij dat onderzoek te betrekken. Connery kent de Japanse zeden en gebruiken en hij spreekt de taal. De gedoodverfde dader blijkt uiteindelijk natuurlijk toch niet de echte dader te zijn. Het boek riep van Japanse kant veel protesten op wegens

Sean Connery en Wesley Snipes in *'Rising Sun'*

de nietsontziende manier waarop de expansiedrift van de Japanners in de Amerikaanse zakenwereld wordt geschetst, maar de rol van de Amerikaanse politiek zoals Crichton die omschrijft, liegt er ook niet om...

L.v.O.

**Mind is
like a
parachute
It only
functions
when it
is open**

SCHAKEN TEN ONDER AAN ZELFOVERSCHATTING?

Tot voor kort was het een verheven tijdsverdrijf. Lichtelijk of buitengewoon extravagante dromers die de hele dag op een schaakbord tuurden, daar moest toch minstens een steekje aan los zijn. Als ze al niet compleet geschild waren. Het had iets mysterieus. Het was ook de enige sport, waarin voortdurend herinneringen werden opgeroepen aan illustere vedetten uit een ver verleden. Elke schaker en schaakverslaggever kende de partijen van de geniale Morphy, al dateerden die uit de vorige eeuw. Maar de man had zelfmoord gepleegd, zoals andere grote schaakdenkers aan hun waanzin letterlijk te gronde waren gegaan.

Oh, dat magische schaken. J.H. Donner, overleden aan de gevolgen van een hersenbloeding, kon er schitterende beschouwingen aan wijden. Hij beweerde dat vrouwen het spel nooit zouden leren en werd terstond uit alle feministische flanken aangevallen. Stel je voor, schreeuwden de beledigde vrouwen, dat Donner het in zijn hoofd haalde om te beweren dat negers niet kunnen schaken. 'Fout,' antwoordde Donner: 'Negerinnen kunnen niet schaken.'

■ Geest belangrijk

Dat soort polemieken gaf kleur aan het schaken. Het was duidelijk dat het ging om een uitzonderlijke, met geen andere te vergelijken sport. Bettine Vriesekoop, de tafeltennister, was de eerste die dat wel deed. Ze stelde vast dat in spelsporten de geest een belangrijker rol speelt dan het lichaam naarmate het speelveld kleiner wordt. Voetbal is voor minstens de helft een fysieke krachtmeting (en wordt dat trouwens steeds nadrukkelijker), in tennis is psychische kracht, zeker op beslissende momenten, al veel be-

langrijker, bij tafeltennis is psychisch overwicht vrijwel altijd doorslaggevend, maar het schaken is wat dat betreft het summum. Een vernietigende blik, een loos handgebaar, een somber oog en een uitgedrukte sigarettepeuk kunnen al vernietigend werken op de volgende zet van de tegenstander. Schaken is louter 'geest'. Een duel der gedachten.

Maar plotseling stonden schakers, als ze aan een Nederlands kampioenschap deelnamen of zelfs bij een interzonaal toernooi, voor dag en dauw op om zes kilometer te joggen. Ze moesten aan hun conditie werken, verklaarden ze bedremmeld aan de verbaasde oude grootmeesters, die rond het middaguur met een kater van jewelste uit hun roes waren ontwaakt en een uur later aan het ontbijt plotseling de meest frivool gekleurde Nike's de draaideur zagen binnenkomen.

■ Ontwaarding

Zou de ontwaarding van het schaken daarmee zijn begonnen? Was dat het begin van de onderdamping die volgt op

het 'nemen' van een glijbaan in een subtropisch zwemparadijs? Hadden de schakers te veel zelfverbeelding gekregen door dat heerlijke gevoel van gewichtloosheid, dat trouwens in hun geval vooral betekende dat ze ver boven massa en materie stonden? Je zag het aankomen. Hier ging behoorlijk wat mis in de hoofden. De schakers meenden de poorten van hel, hemel, oorlog, vrede en gewone menselijkheid voorbij te zijn gegaan. Ze hadden, al waren ze voor 99 procent niet-gelovig, Petrus in de luren gelegd en mensen die een dergelijke staat van verlichting bereikten, hadden toch recht op miljoenen? Of niet soms?

Jan Timman was ooit een tamelijk oninteressante jongen en dat wist hij ook zelf. Maar door zich zeven uur per dag achter de a-lijn op te houden, kwam hij bewonderenswaardig dicht bij de wereldtop. En vervolgens kwamen de prestaties. Zoals die trouwens nog in sterkere mate optraden bij de ongenaakbare Kasparov. Die meende uit hoofde van zijn eindspel-kennis ook met Gorbatsjov en Jeltsin te kunnen wedijveren. Die politici, waren die immers meer dan een briljante schaker? Integendeel, waarom zou Kasparov geen beslissende invloed uitoefenen op de democratisering in de voormalige Sovjet-Unie?

■ Enorme knauw

Aan zelfoverschatting ging het schaken uiteindelijk verloren. Elke schaker zijn eigen bond, waarom niet? Wat maakte het uit dat sympathisanten of sponsors gebruskeerd werden? Als ergens anders dan bij trouwe adepten uit het verleden geld en macht gevonden kon worden, dan waren die vrienden van vroeger meteen vergeten.

Bessel Kok, die de Grand Masters Association oprichtte en Timman sponsorde, alhoewel die verre van nooddriftig was, kon vertrekken, toen hij poogde te bemiddelen in het befaamde conflict tussen de twee tweekampen om de wereldtitel. Het leek op boksen, waar ze in één gewichtsklasse ook drie of Joost mag weten hoeveel kampioenen kennen. Toen Bessel Kok een heel behoorlijk alternatief voorstelde, toen er geen geld meer was om het duel Timman-Karpov voort te zetten, week de Nederlandse grootmeester voor een paar duizend gulden méér zonder scrupules uit naar Jakarta. Timman heeft voor een enorme knauw gezorgd in het schijnbaar onaanastbare imago van dat buitenaardse schaken. Zelfs hij bleek onderhevig aan het bederf door geld.

Hans van Wissen

IN HET VIZIER

JACHT

De dierenbescherming heeft 10.000 gulden uitgelooft voor de beste tip die leidt tot beelden van de jacht, welke het publiek en parlementair bewustzijn inzake nodeeloos dierenleed kunnen versterken. De jagers hebben laten weten dat cameramensen uiteraard welkom zijn, maar zien niets in niet aangekondigde verrassingsreportages. De landbouwer, jager en VVD-parlementariër Blauw liet weten dat de dierenbescherming op die manier volksgroepen tegen elkaar opzet, een verkliekersmaatschappij creëert en dat er ook nog, zo voegde hij daar impliciet dreigend aan toe, gevaarlijke situaties zullen ontstaan als men met camera gewapend door het bos sluipst. Dat laatste geldt met name al voor Italië, waar zelfs het met een geweer gewapend door het bos sluipen ernstige repercussies kan

hebben, gezien het aantal jagers dat elkaar jaarlijks met een welgemikt schot neerlegt. Inmiddels heeft, gedwongen door een kamermeerderheid, de staatssecretaris een toekomstige streep door de plezierjacht gehaald, zij het dat men verder tot onduidelijkheid besloten heeft en tal van zogenaamde schadelijke en onschadelijke dieren hun leven nog steeds niet zeker zijn. Nog afgezien van de hoeveelheid lood en andere het milieu vervuilende metalen die bij ieder schot in onze biosfeer worden geschoten en de geluidsoverlast voor mens en dier, geldt voor de jacht in het algemeen en de plezierjacht in het bijzonder, dat als mogelijk neveneffect meer of minder aangeschoten medeschepselen een uiterst pijnlijke dood sterven of levenslang de gevolgen van het aangeschoten zijn onder-

vinden. Dat de jagers niet erg ingenomen zijn met het schieten van beelden van jachtpartijen, is dus voor de hand liggend: niets is immers zo effectief als levende beelden van het lijden van mens en dier als het om bewustwording gaat. Niet alleen de gruwelijke beelden van de jacht op beesten, maar ook die van de jacht op mensen zouden meer vertoond moeten worden, met name de essentie ervan: het feitelijke creperen. Niet de gesneuveldde soldaat, maar het sneuvelen, hetwelk geen glorieuze persoonlijke daad in het belang van volk, vaderland, democratie, rechtsorde of olie is maar vaak een gruwelijke doodstrijd. Want met sneuvelen is het net als met de jacht: niet steeds de snelle dood door de welgemikte kogel, maar soms onvoorstelbaar lijden voordat de dood als een verlossing erop volgt. Zou de vredesbeweging niet f 10.000 gulden moeten uitloven voor een TV-spot over het sneuvelen? Het zou vanzelfsprekend contrasteren met de wervingsspot van de krijgsmacht, waarin wel een survivaloefening voorkomt maar niet het effect van de jacht op mensen, een jacht op mensen die men vroeger oorlog noemde en nu in bepaalde gevallen heel lief met 'vredesoperaties' aanduidt.

Leon Wecke

- OPENING JACHTSEIZOEN -

TBM

DE NOBELPRIJS VOOR DE VREDE

Op 10 december zullen Nelson Mandela, de leider van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC), en de Zuidafrikaanse president Frederik de Klerk gezamenlijk de Nobelprijs voor de Vrede 1993 in Oslo in ontvangst nemen. Dat maakte de woordvoerder van het Nobel-Comité 15 oktober jl. bekend. Mandela en De Klerk ontvingen deze belangwekkende prijs omdat beiden zich buitengewoon hebben ingezet om op vreedzame wijze een einde te maken aan het apartheidsbewind en voor het leggen van een fundament voor een nieuw, democratisch Zuid-Afrika.

Ieder jaar worden in de maand oktober de namen bekendgemaakt van de winnaars van de Nobelprijzen. Deze mensen hebben zich bijzonder verdienstelijk gemaakt om in dat jaar te worden geëerd wegens hun bijdrage op de gebieden voor de natuurkunde, chemie, medicijnen, literatuur en het werk voor de vrede. Nu worden er tal van vergelijkbare prijzen toegekend, door alle mogelijke instituten over de hele wereld, maar de Nobelprijzen nemen - sinds de eerste

werd toegekend in 1901 - een unieke plaats in. Over in het bijzonder de Nobelprijs voor de Vrede gaat dit artikel. (*)

■ Alfred Nobel

Alvorens in te gaan op de ontstaansgeschiedenis en werkwijze van het Noorse Nobel-Comité, eerst iets over de naamgever van deze prijs, Alfred Nobel.

Alfred Bernhard Nobel werd in 1833 in Stockholm geboren. In datzelfde jaar werd het bedrijf van zijn vader (aannemer/architect) door een faillissement getroffen. In 1837 vertrok vader Nobel naar Rusland (St. Petersburg), zijn vrouw en kinderen volgden in 1842. De toen achtjarige Alfred kreeg, net als zijn broers, les van een privé-docent. Hij zou, ook later, nooit een officiële onderwijsinstelling bezoeken.

Al op jeugdige leeftijd ontpopte Alfred zich als een briljant chemicus. Aanvankelijk werkte hij in de machinefabriek van zijn vader totdat deze, in 1859, voor de tweede keer failliet ging. Vader keerde terug naar Zweden. De jonge Alfred experimenteerde in Rusland verder met nitroglycerine (springstof) en slaagde er in 1862 voor het eerst in een ontploffing tot stand te brengen. In 1863 keerde hij op verzoek van zijn vader terug naar Zweden en zette er een fabriekje op poten in de buurt van Stockholm, gericht op de productie van nitroglycerine.

In 1864 bleek hoe gevaarlijk 'het goedje' was waar Nobel mee experi-

menteerde: de hele fabriek werd door een ontploffing verwoest (een broer van hem kwam daarbij om het leven). Alfred bleef evenwel doorgaan. Binnen enkele maanden wist hij zowel in Zweden als in Noorwegen nieuwe bedrijven van de grond te krijgen voor de productie van een veiliger soort nitroglycerine. Hierna volgden nog vele andere landen en al spoedig was de fabricage van nitroglycerine een wereldindustrie geworden. Het in 1867 uitgevonden dynamiet legde samen met de nitroglycerinefabrieken de basis voor zijn enorme vermogen dat bij zijn dood (1896) was gestegen tot meer dan 32 miljoen Zweedse kronen.

Nobel was door zijn baanbrekend werk bij z'n leven al een wereldberoemd man wiens naam altijd zou zijn verbonden aan de uitvinding van het dynamiet. Het is zonder meer ironisch dat na z'n dood zijn naam steeds meer synoniem is geworden met de vrede, als gevolg van de door hem ingestelde prijzen, in het bijzonder de Nobelprijs voor de Vrede.

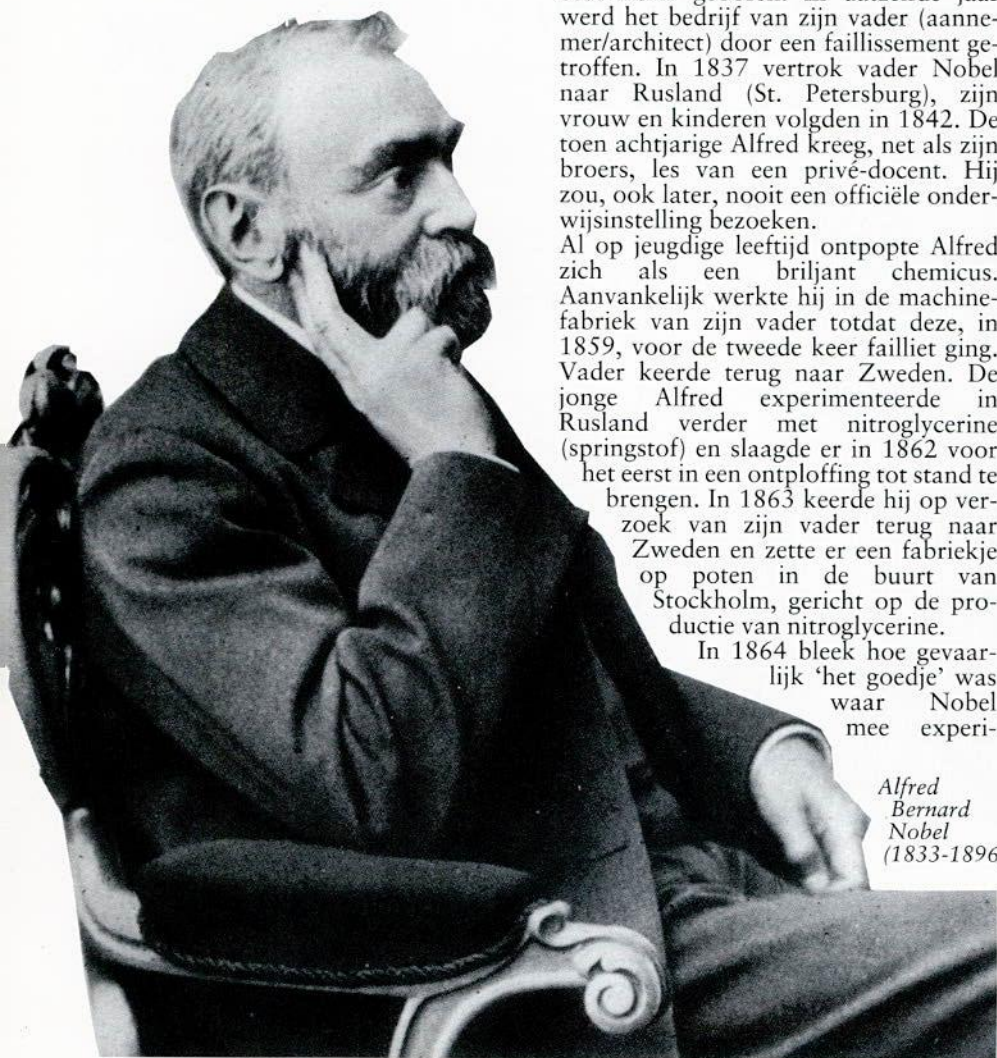
■ Noorwegen

In zijn testament bepaalde Alfred Nobel in 1895 dat de wetenschappelijke prijzen en de literatuurprijzen door Zweedse instituten moesten worden toegekend. Het besluit omtrent de vredesprijs liet hij evenwel over aan een comité dat zou worden benoemd door het Noorse parlement (de Storting).

Het is niet geheel duidelijk waarom de Zweed Nobel juist deze taak in handen gaf van de Noorse nationale vergadering. Noorwegen en Zweden waren vanaf 1814 verenigd geweest in dezelfde monarchie, maar tegen het einde van de vorige eeuw werd de druk vanuit Noorwegen om tot ontbinding van deze unie over te gaan, steeds sterker. Het is zeer wel mogelijk dat Nobel door dit gebaar een diepgaand konflikt tussen beide landen heeft willen voorkomen. Aan de andere kant is er geen enkel teken dat erop wijst dat hij bijzonder betrokken was bij deze constitutionele crisis, aangezien hij het grootste deel van zijn leven buiten Zweden doorbracht.

Een andere mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat Nobel bewondering had voor het werk van het Noorse parlement op internationaal gebied: bijvoorbeeld de stellingname ten gunste van internationale arbitrage in 1880 en de actieve steun aan de interparlementaire beweging.

Wat de overwegingen ook zijn geweest, het Noorse parlement benoemt het vijf leden tellende selectiecomité voor deze vredesprijs. En het is dus dit, volledig

Alfred
Bernhard
Nobel
(1833-1896)

Nobel's laboratorium in San Remo

Het opblazen van Hell's Gate in New York's, East River

onafhankelijke, Noorse Nobel-comité dat jaarlijks op 15 oktober de toekenningen doet.

■ Kandidaten

Wie kunnen er allemaal kandidaten indienen?

Het recht om kandidaten aan te melden is voorbehouden aan de volgende personen:

- huidige en oud-leden van het Nobel-Comité of het Noorse parlement,
- leden van de nationale vergadering en regering van de verschillende landen, alsmede leden van de Inter-Parlementaire Unie,
- leden van het Internationale Gerechtshof te Den Haag en van het Internationale Hof van Arbitrage,
- uitvoerende leden van het Permanent International Peace Bureau,
- leden van het Gentse Institut de Droit International,
- huidige universitaire hoogleraren in de rechten, politieke wetenschappen, geschiedenis en filosofie,
- houders van de Nobelprijs voor de Vrede.

Alleen de op 1 februari (van het jaar van toekenning) ingediende nominaties worden door het Nobel-Comité in beschouwing genomen. De Nobelprijs voor de Vrede kan zowel aan instituten, organisaties (Amnesty International, 1977; VN Vredesmacht, 1988) als aan individuele personen worden toegekend.

Het voorbereidende werk voor het Nobel-Comité wordt verricht door het in Oslo gevestigde Nobel Instituut. Het is de verantwoordelijkheid van de directeur van dit Instituut dat deze het Nobel-Comité (waar hij tevens secretaris van is) voortdurend voorziet van de noodzakelijke informatiestroom.

■ Besluitvorming

Wanneer de namen van de voorgestelde kandidaten zijn ingediend, stelt de directeur van het Nobel-Instituut een overzichtslijst samen van alle kandidaten met relevante gegevens (de laatste jaren bedroeg het gemiddeld aantal kandidaten ongeveer 120). Uit deze lijst maakt het Comité een eerste selectie en vraagt aan het Nobel Instituut, voor een volgende bijeenkomst, meer informatie

over de geselecteerden. Al het verzamelde materiaal (geleverd door de adviseurs en de immense bibliotheek van het Instituut) wordt ter beschikking gesteld van het Comité. Na een reeks vergaderingen neemt het Comité een definitief besluit, gewoonlijk in de eerste helft van oktober. Indien het besluit positief is (verschillende keren is geen toekenning gedaan) worden zowel de prijswinnaar(s) als de media onmiddellijk ingelicht.

De Nobelprijs voor de Vrede is, dit jaar inbegrepen, in totaal 74 keer toegekend. Het aantal prijswinnaars (78 personen en 16 instituten en organisaties) is groter dan het aantal uitreikingsceremonies. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat de prijs meermalen werd gedeeld door twee prijswinnaars. De reden dat deze Vredesprijs sinds 1901 slechts 74 keer is toegekend, is dat er bij 19 gelegenheden geen toekenning is gedaan. Deze onderbrekingen werden in de eerste plaats veroorzaakt door de twee wereldoorlogen. Maar ook in vreedzamere tijden is het diverse keren voorgekomen dat het Comité niet tot een positief besluit wist te komen. Indien een prijs in een bepaald jaar niet wordt toegekend, wordt deze het volgende jaar opnieuw in overweging genomen hetgeen het mogelijk maakt dat in één jaar de prijzen voor twee jaar worden toegekend. Mocht het zelfs dan onmogelijk blijken de prijs toe te kennen, dan wordt het erbijbehorende bedrag toegevoegd aan het hoofdfonds.

■ Vredesprijs 1993

De Nobelprijs voor de Vrede 1993 zal dus op 10 december (de sterfdag van Nobel) a.s. worden uitgereikt aan Nelson Mandela en Frederik de Klerk. Een vredesprijs die is toegekend aan twee politici die sinds februari 1990 zijn begonnen aan een gewaagd avontuur van nationale verzoening, aan twee leiders die al heel veel hebben bereikt, maar nog geen vrede. Meer dan 10.000 mensen verloren gedurende dit proces het leven door 'politiek geweld' en een veelvoud daarvan door 'crimineel geweld'. In diezelfde periode werd Zuid-Afrika het meest gewelddadige land van de wereld. De toekenners van de Vredesprijs 1993 hebben evenwel verder willen kijken dan de doden van gisteren en vandaag. Het Comité heeft Mandela en De Klerk willen belonen voor hun politieke moed Zuid-Afrika te redden van de rand van de afgrond door in deze hoogst-explosieve situatie het onmogelijke te trachten te realiseren: het creëren van een multiraciale democratie. Geheel onomstreden is de beslissing van het Noorse Nobel Comité niet te noemen, vrede zal de wereld er wel mee kunnen hebben. Het wachten is nu op de *echte vrede* in Zuid-Afrika!

Wim Heij

(*) De voor dit artikel noodzakelijke gegevens werden welwillend verstrekt door de bibliotheek van het in Oslo gevestigde Nobel Instituut.

VRAGEN STAAT VRIJ

Hoe het komt... ik weet het niet.

Het lukt me niet meer of mezelf of andere mensen duidelijk in te delen; bijvoorbeeld in goed of slecht, progressief of conservatief, links of rechts, godsdienstig of niet-godsdienstig, etc.

Het is wel vaak lastig.

Voor mezelf zou het houvast geven en handig zijn als ik daarover helderheid zou hebben.

Ook de omgeving wil duidelijkheid, wil je kunnen plaatsen.

Het moet zwart of wit zijn; daar kan die tenminste mee vooruit.

Het probleem is dat ik zelf al die uitersten, al die kanten in me heb...

En als ik mezelf niet kan indelen, hoe zou ik het dan wagen anderen precies te plaatsen?

Ter geruststelling: ik vind sommige dingen die ik zelf doe (of denk) goed of slecht, progressief of behoudend etc.

En zo heb ik ook een mening over gedrag of denkbeelden van anderen.

Maar om daaraan te koppelen: hij of zij is dan helemaal zus of zo, zo'n totaal oordeel over iemand anders of over mezelf:

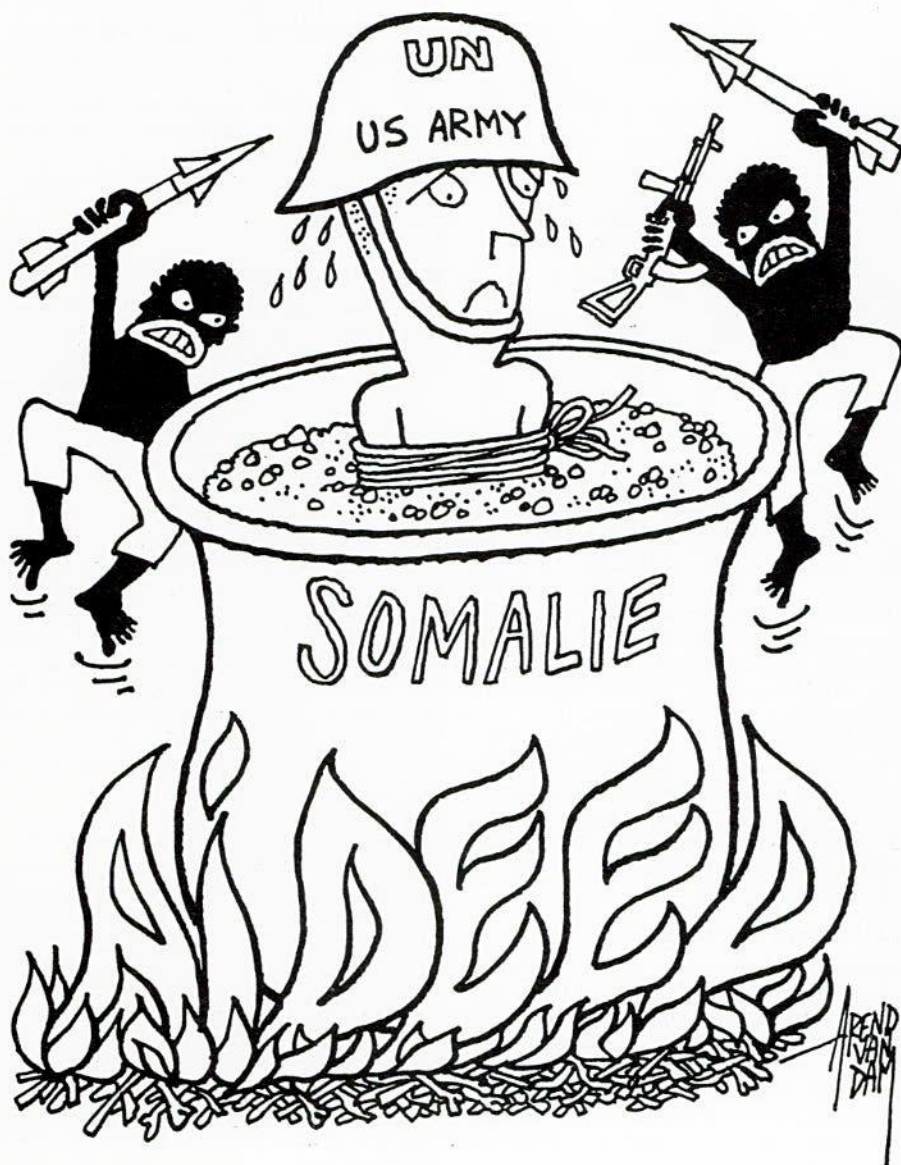
dat lukt me niet.

Hoe zit dat bij jou?

Oordeel jij in zwart of wit?

Terwille van eigen houvast en/of de duidelijkheid naar anderen?

Steven

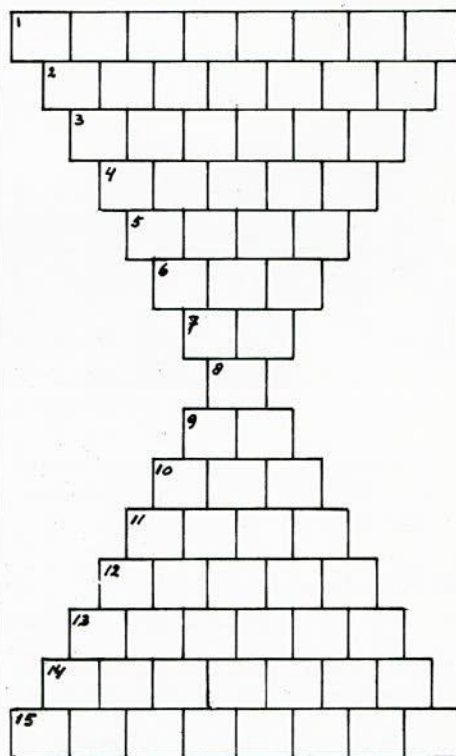
EGO PUZZEL

Zandloper

De oplossing van de vier beroepen op de visitekaartjes in het novembernummer luidt als volgt: 1-grossier; 2-imitator; 3-koksmaat; 4-exporteur.

Hieronder een zandloper, waarvan elk woord bestaat uit dezelfde letters als het voorgaande, eerst min één en later plus één letter.

De omschrijvingen luiden als volgt: 1-geruststellen (8); 2-met de hark de aarde losmaken (7); 3-bedekking (6); 4-opsteken (5); 5-prijzen (4); 6-loop (3); 7-voegwoord (2); 8-klinker (1); 9-boom (2); 10-onderwijs (3); 11-vervoermiddel (4); 12-taille (5); 13-pikken (6); 14-benen (7); 15-thuis raken (8).

Katholieken maken al eeuwen verschil tussen de geslachtsdaad waarvoor de moraal geldt en een condoom als je alleen maar even wilt vrijen.
(Terzijde Vrij Nederland)

TIJD

Ik droomde, dat ik langzaam leefde...
langzamer dan de oudste steen.
Het was verschriklijk: om mij heen
schoot alles op, schokte of beefde,
wat stil lijkt. 'k Zag de drang waarmee
de bomen zich uit de aarde wrongen
terwijl ze hees en hortend zongen;
terwijl de jaargetijden vlogen
verkleurende als regenbogen...
Ik zag de tremor van de zee,
zijn zwellen en weer haastig slinken,
zoals een grote keel kan drinken.
En dag en nacht van korte duur
vlammen en doven: flakkrend vuur.
De wanhoop en welsprekendheid
in de gebaren van de dingen,
die anders star zijn, en hun dringen,
hun ademloze, wrede strijd...
Hoe kón ik dat niet eerder weten,
niet beter zien in vroeger tijd?
Hoe moet ik het weer ooit vergeten?

M. Vasalis

1994: JAAR VAN VERKIEZINGEN

Het aardige van in een gemeenteraad zitten

We staan aan de vooravond van 1994. Het verkiezingsjaar 1994. Tweede Kamer, het Europese parlement, de gemeenteraad, we kunnen ons democratische recht weer volop vervullen. Dat zal niet steeds meevallen, niet iedereen volgt de gebeurtenissen in het Europese parlement om zich, bij het uitbrengen van zijn stem, zeer precies te laten leiden door gedetailleerde kennis over de activiteiten van de Nederlandse leden van dat parlement. Voor de Tweede Kamer is het iets makkelijker - de hoofdzaken van de activiteiten daar zijn via de tv of kranten aardig te volgen, hoewel het ook dan niet altijd meevalt om te kiezen.

Niet alleen immers onderscheiden de verkiezingsprogramma's zich op een aantal punten nauwelijks van elkaar, ook is het nog de vraag of je instemming met een bepaalde paragraaf uit zo'n verkiezingsprogramma wel moet inhouden dat je ook instemt met een andere paragraaf. Je kunt natuurlijk best willen dat de minister van Defensie hogere lonen gaat betalen, maar je kunt ook wel wensen dat het onderwijs voor je kinderen beter wordt, terwijl je al bij al toch niet méér belasting wilt gaan betalen. Dan zul je moeten kiezen of kabelen. Wat overigens precies is wat politiek inhoudt: het maken van keuzen bij de besteding van een beperkt budget.

■ Gemeenteraden

Het makkelijkst kiezen is het voor de gemeenteraad. De informatie over de activiteiten van de raadsleden is legio. Plaatselijke kranten besteden er aandacht aan, de lokale radio en de lokale tv. Op straat, in de winkel, op je club of in je stamcafé steek je ook al gauw wat op. En, niet het onbelangrijkste: het is niet zo moeilijk om een raads- of commissievergadering te bezoeken. O, natuurlijk, wie zo maar een gemeenteraadsvergadering binnenstapt, zonder veel voorinformatie, loopt alle kansen in een discussie terecht te komen die nauwelijks te volgen is. Dat is waar, maar wie voor het eerst van z'n leven naar een

voetbalwedstrijd kijkt, weet ook niet wat hij meemaakt.

Het aardige van een raadsvergadering is bovendien, dat er altijd maar een beperkt aantal deelnemers is: de grootste gemeenteraden in Nederland tellen 45 leden, de kleinste doen het maar met zeven.

Gemeenteraden met 45 leden treffen we in de vier zogenaamde grote steden, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Daarna komt Eindhoven, en dat heeft 39 raadsleden. Dan komen er nog een stuk of vijftig gemeenten en dan komen we terecht in gemeenten als Smallerland, Oosterhout, Bergen op Zoom en Hoogeveen, die het met 29 raadsleden doen - een forse schoolklas, zeg maar. En daarna wordt het steeds minder, qua aantal raadsleden, tot de kleinste gemeente van ons land, Schiermonnikoog, die 7 raadsleden heeft - die overigens geen van allen een landelijk bekende partij vertegenwoordigen. (Er zijn in Nederland nog 25 gemeenten met een raad van 7 personen, de rest heeft een raad met 11 of meer leden).

Of het raadslidmaatschap in een grote stad, met meer dan 30 raadsleden be-

doel ik, echt leuk is, weet ik niet. Het is in feite een full-time baan. Geen wonder ook dat je telkens in de periode van kandidaatstelling weer dezelfde klacht hoort: het is zo moeilijk om kandidaten te vinden, behalve in de kringen van mensen die van hun baas zonder veel moeite mogen verzuimen.

Het bedrijfsleven kent bijvoorbeeld niet al te veel vertegenwoordigers in de politiek, ook in de grotere gemeenteraden niet.

■ Afspiegeling

Maar is de gemeente wat kleiner, en de raad dus ook, dan vormt de raad dikwijls, qua maatschappelijke achtergrond van de raadsleden, een alleraardigste afspiegeling van de gemeentelijke samenleving. Zoals het hoort.

Zelf heb ik het genoeg gehad deel uit te maken van een raad van 7 personen. Daar zaten in: een onderwijskundige, twee landbouwers, een administrateur van een verzekeringsmaatschappij, een operator bij een raffinaderij, een machinebankwerker en een journalist. Menigmaal waren we het oneens, per slot van rekening liepen onze politieke overtuigingen nogal uiteen - met zijn zevenen vertegenwoordigden we 4 partijen. Maar het werk was leuk om te doen en onze activiteiten waren voor onze dorpsgenoten goed te volgen, geen wonder dat de publieke tribune ook altijd goed bezet was.

Nu door gemeentelijke herindelingen de laatste vijftien jaar de meeste gemeenteraden toch wat groter zijn dan 7 leden, is het raadswerk vaak ook veranderd.

De gemeenten zijn veelal wat groter, de inwoners soms verdeeld over diverse woonkernen en de problemen zijn vaak van een wat algemener teneur. Maar niettemin blijft het aardig werk. Ja, er gaat wat tijd in zitten, natuurlijk, hoewel daar gelukkig ook een zekere financiële vergoeding tegenover staat.

■ Fractievergadering

Waar die tijd dan in gaat zitten? Nemen we daarvoor een raadslid als voorbeeld dat lid is van een landelijk opererende politieke partij. Zo'n raadslid zal deel uitmaken van een fractie in de raad die, ter voorbereiding van de raadsvergaderingen, nogal eens vergadert. Tijdens zo'n vergadering zijn dikwijls leden van het afdelingsbestuur van de partij aanwezig, alsmede degene die, mocht een van de raadsleden uitvallen, in de opvolging zal voorzien.

In de fractievergadering wordt de komende raadsvergadering voorbesproken, alsmede wat andere dingen, zoals het contact met de achterban, de houding tegenover de andere partijen in de raad en zo meer. Na de fractievergadering is er in de wat grotere gemeenten de commissievergadering. Elke wat grotere gemeenteraad kent de zogenaamde commissies van advies en bijstand, waar vertegenwoordigers van de diverse fracties (dus niet per sé de hele fracties) de voorstellen van Burgemeester en Wethouders bespreken en daarover van gedachten wisselen met de wethouder en de eventueel aanwezige ambtenaren. De kennis die de raadsleden daar opdoen over de inhoud van een bepaald probleem en over het standpunt van de andere fracties, kunnen ze weer naar voren brengen in de fractievergadering, waar het verloop van de commissievergadering altijd aan de orde zal komen.

■ Raadsvergadering

En dan pas komt de echte raadsvergadering, waar de argeloze bezoeker er ver-

baasd over staat, dat de raadsleden vaak een soort deskundigentaaltje spreken, en sommige ernstig lijkende problemen afdoen met wat korte bewoordingen. Echte gedachtenwisselingen hoor je zelden.

Na lezing van het bovenstaande zal duidelijk zijn hoe dat komt: de raadsleden hebben elk onderwerp al twee, drie keer besproken, zo komt dat. Maar een en ander neemt niet weg dat wie zelf de plaatselijke media een beetje volgt, tijdens een raadsvergadering veel plezier kan beleven aan het besprokene, zeker als hij ook nog eens zijn oor te luisteren legt tijdens de eventuele koffie- of rookpauzes, in die beroemde wandelgangen. Toch rijst misschien de vraag, in hoeverre een gewoon burger meer kan doen met de gemeentelijke democratie dan naar de stembus gaan. Nou, dat valt best mee. De data van de commissie- en de raadsvergaderingen liggen vaak voor het hele jaar vast, meestal in de trant van 'de tweede dinsdag van de maand is er commissievergadering, de eerste dinsdag van de maand raadsvergadering'. Met andere woorden: je kunt dan gewoon op de aangegeven dag en tijd naar het gemeentehuis gaan, en kijken wat er besproken wordt.

Nog handiger is het natuurlijk, om een abonnement te nemen op de agenda-stukken van de raad en de commissie. Voor een paar tientjes per jaar krijg je die toegestuurd. Je kijkt ze even door om te zien of er iets interessants op de agenda staat en aan de hand daarvan besluit je, of je al dan niet naar het raadhuis gaat.

■ Politieke partij

Een aardige aanvulling op je belangstelling voor de activiteiten van de gemeenteraad is het lidmaatschap van een politieke partij. Op de een of andere manier komen veel mensen daar niet toe, maar het is een alleraardigste zaak om te doen, zeker als je de ledenvergaderingen bezoekt. Zo'n ledenvergadering stelt de

kandidatenlijst samen en het verkiezingsprogramma, en als je daar bij bent en meestemt, heb je echt direct invloed op de dingen die in de gemeenteraad gebeuren. Maar je hebt in zo'n vergadering ook direct contact met de raadsleden, wat weer makkelijk is als je van een specifiek probleem iets wilt weten. Bovendien hebben veel partijen in veel gemeenten ook nog commissies van deskundigen, die de raadsfractie met raad en daad bijstaan. Zit je in het bestuur van een sportvereniging, dan kun je in de commissie Sportzaken gaan zitten om mee te praten. Ben je werkloos, dan kun je lid worden van de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, om maar iets te noemen. Het is dus altijd mogelijk om, zonder er al te veel tijd in te steken, deel te nemen aan de politieke activiteiten binnen je gemeente - en om je mening te laten meewegen bij de standpuntbepaling van een politieke partij en, uiteindelijk, van de gemeenteraad.

■ Meer plezier

Er is dus een reeks van activiteiten denkbaar voor de burger die wat meer aandacht wil geven aan de manier waarop zijn gemeente wordt bestuurd, van het bijwonen van de raadsvergadering op de publieke tribune tot aan het lid zijn van de gemeenteraad. Het een kost wat meer tijd dan het ander, maar hoe het ook is: als je weet wat er in de raad omgaat, welke keuzen daar worden gemaakt en waarom, dan valt het je ook makkelijk om de omgeving waarin je woont beter te begrijpen.

En als je van iets begrijpt hoe het werkt, heb je er meestal veel meer plezier van dan wanneer het een compleet raadsel voor je is. Dat geldt als je zelf een fietsband kunt plakken, dat geldt als je zelf iemand kunt uitleggen hoe de gemeenteraad werkt. Of als je naar de stembus gaat, de kandidatenlijsten bekijkt en tegen jezelf kunt zeggen "O ja, die partij had over die en die dingen een standpunt waar ik het wel mee eens kan zijn, en eigenlijk vind ik die en die kandidaat van die lijst de beste."

Tien tegen één dat je, na dergelijke overwegingen, met meer plezier een hokje rood maakt dan wanneer je je in het stembokje afvraagt wat je daar ook al weer kwam doen.

Jan Stoof

10 DECEMBER - DAG VAN DE RECHTEN VA

Mensenrechten in veel Aziatische landen ondergeschikt aan economische groei

De fundamentele rechten die iedere wereldburger heeft en die op 10 december 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zijn vastgesteld in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, worden in verschillende landen over de hele wereld doorlopend geschonden. Het is dus hard nodig om naast de structurele pogingen het tij te keren, tenminste één keer per jaar extra aandacht aan de mensenrechten te besteden. Dat gebeurt op 10 december, de dag van de rechten van de mens, dit jaar dus voor de vijfenveertigste keer.

In grote delen van de wereld worden individuen en groepen mensen onderdrukt, omdat ze een afwijkende politie-

ke, religieuze of sociale overtuiging hebben of simpelweg een andere huidskleur bezitten of tot een andere bevolkings-

groep behoren dan de machthebbers in hun land.

Het Aziatische continent is één van de probleemgebieden. Volgens Artien Utrecht, projectmedewerkster Zuid-Oost Azië van het Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking (HIVOS), worden de mensenrechten in geen enkel land in dat werelddeel strikt nageleefd. Economische groei staat in de meeste Aziatische landen voorop. En daar moet al het andere voor wijken. Goedschiks of kwaadschiks.

■ Buitenproportioneel

Maar al te vaak wordt er voor de laatste oplossing gekozen en grijpen regeringen naar machtsmiddelen die buiten alle fatsoenlijke proporties zijn. Met buitenrechtelijke executies, martelingen, gevangenschap zonder proces en verdwijningen. Dat zijn de ergste schendingen, die het meest in het nieuws komen.

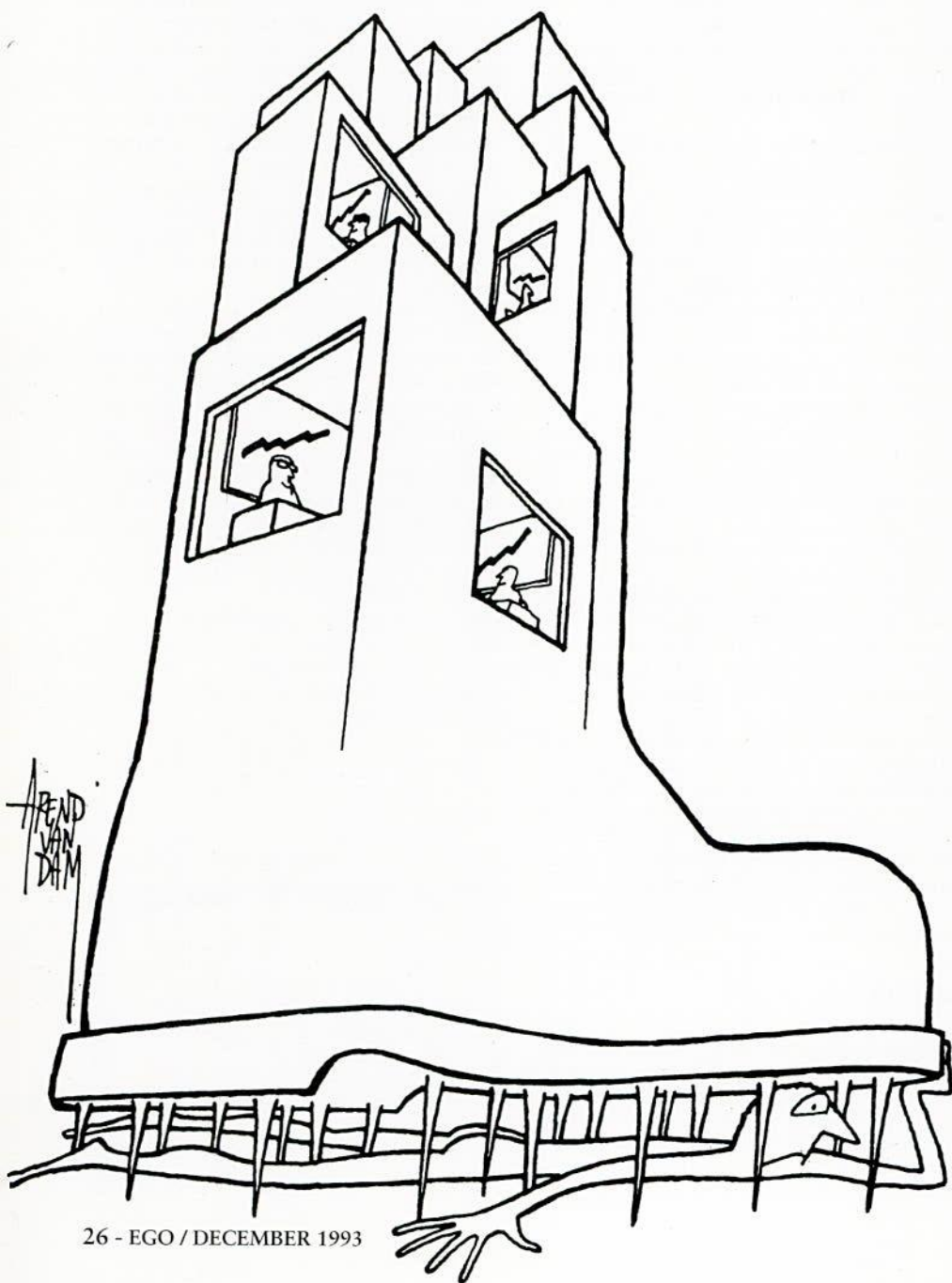
Maar het pakket van de Aziatische overheden strekt nog aanzienlijk verder. Landen als Maleisië, India, Indonesië en Sri Lanka houden hun bevolking er ook onder met lage lonen, extreem lange werkdagen en de belemmering van onafhankelijke vakbonden. Werknemers zijn daar dus simpel te kneden instrumenten in de handen van de staat. En die heeft maar één ding voor ogen: Een snelle industrialisering en ongekende economische groei.

Voor enkele landen in Azië is die groei al zover gevorderd, dat ze inmiddels niet meer tot de ontwikkelingslanden worden gerekend. Dat geldt bijvoorbeeld voor Taiwan, Zuid-Korea en Singapore. Dan is er een tweede groep, waar landen als Maleisië, Tunesië en Thailand toe behoren, die op het punt staan om die status in te leveren voor een trede hoger op de ladder in het rijtje van welvarende landen.

Artien Utrecht ziet daarin overigens niet direct een ernstige dreiging voor nog een stap terug in de mensenrechtensituatie. "Er komen wel minder fondsen voor organisaties als de onze. Daarnaast is de ontwikkelingssamenwerking richting het zuiden sowieso proportioneel afgenomen, zodat we in die landen minder kunnen doen."

■ Druk uitoefenen

Het HIVOS houdt zich overigens voornamelijk bezig met gerichte projecten in de ontwikkelingssamenwerking. Algemene mensenrechtenkwesties die aan de kaak moeten worden gesteld, laat de stichting over aan organisaties als

1993:

45 jaar
Universele Verklaring
van de Rechten
van de Mens...

Amnesty International. "Maar wij steunen wel mensenrechtenorganisaties die zich van binnenuit verzetten", laat Utrecht weten. "En we proberen van buitenaf druk uit te oefenen, bijvoorbeeld door de media in te schakelen bij berichtgeving over misstanden."

Dat gebeurde bijvoorbeeld afgelopen juni. Want hoewel het HIVOS zich niet primair op de mensenrechtensituaties richt, is de organisatie er wel erg mee bezig. Via een persbericht werd toen aan de alarmbel getrokken. 'Mensenrechten Azië' geen gelijke tred economische groei', luidde de boodschap.

Toen waarschuwde het HIVOS voor de situatie die Artien Utrecht nu niet als een directe dreiging omschrijft: "Het opdrogen van fondsen in de richting van landen als Maleisië, mag er niet toe leiden dat kritische geluiden gekortwiek worden."

Wanneer organisaties die zich bezighouden met ontwikkelingshulp in een bepaald land overbodig worden, omdat het op eigen benen kan staan, dan neemt het risico dat een stukje controle op het reilen en zeilen ook verloren gaat ook toe. Minder buitenstaanders binnen de grenzen, betekent immers dat de machthebbers makkelijker hun gang kunnen gaan.

■ Verslechtering

Niet dat de overheden in veel Aziatische landen zich iets aan de buitenlandse hulporganisaties en controle gelegen laten liggen. Volgens Utrecht zijn de mensenrechtensituaties in landen als Indonesië en Maleisië de afgelopen tijd eerder verslechterd dan verbeterd.

"In Indonesië is wel een aantal prominente politieke gevangenen vrijgelaten, met name uit Islamitische kring, maar dat is meer om goodwill te kweken bij de buitenwacht. Intussen zitten nog duizenden mensen ten onrechte vast. Niemand weet precies hoeveel het er zijn. Ondanks de grotere openheid die het land pretendeert te voeren, is er geen enkele verandering in de algemene praktijken te bespeuren."

De mensenrechten worden overigens niet alleen in de pijlers van de economieën (de snel groeiende industriegebieden en steden) met voeten getreden. De plattelandbevolking heeft evenzeer onder de strakke regimes te lijden.

Regenwouden worden gekapt en rechte op grond worden de inheemse bevolking meestal zonder compensatie ontnomen. Die volken zijn vanwege hun minderheidspositie toch al kwetsbaar en daarom een makkelijke prooi voor hon-

gerige overheden en industriëlen, die er op uit zijn een snelle groei en industrialisering te bewerkstelligen.

■ Kwetsbaar

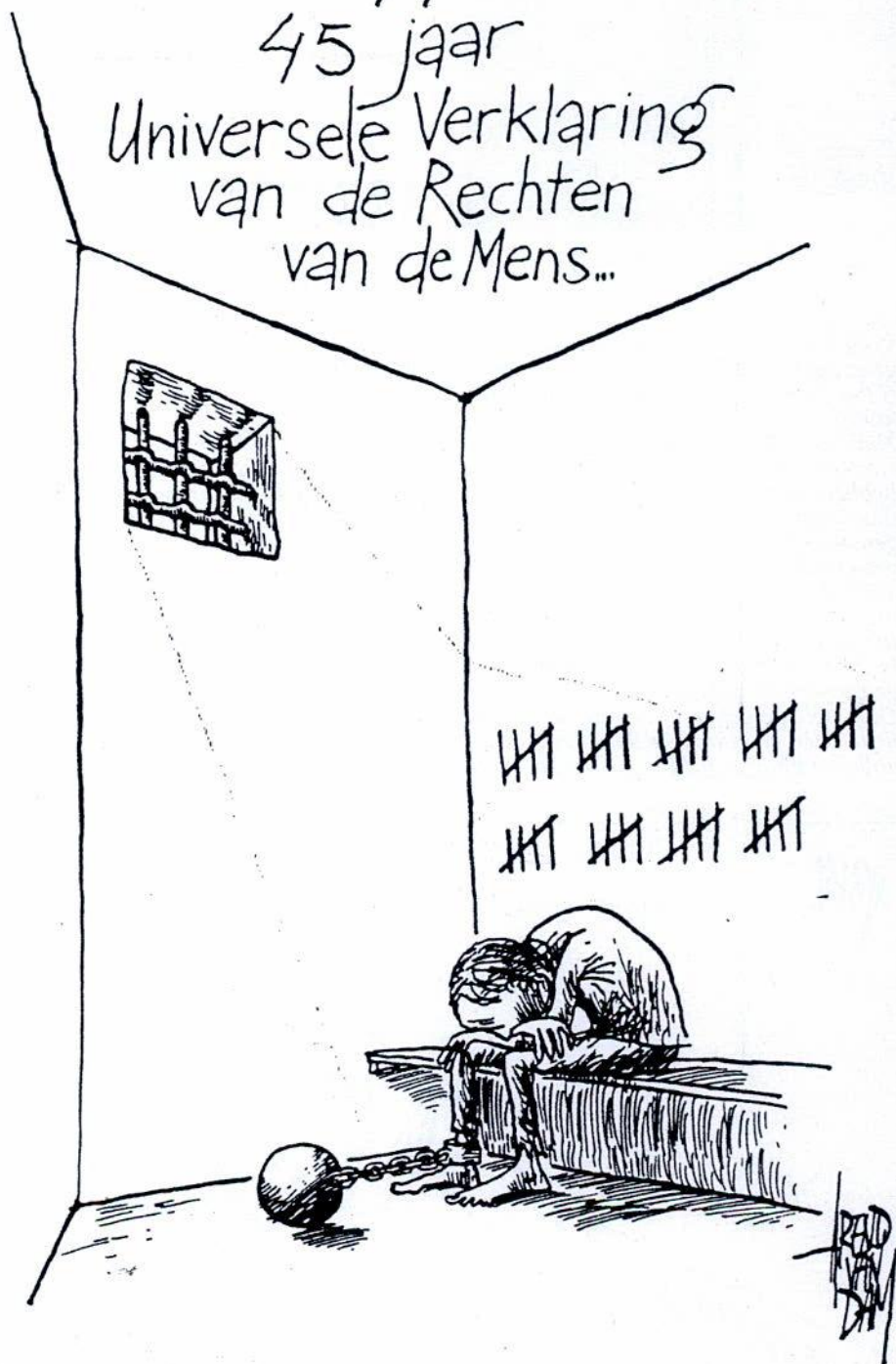
Een andere specifieke groep slachtoffers van mensenrechtenschendingen wordt gevormd door mensen die geïnfecteerd zijn met het HIV-virus. De gevolgen van zo'n infectie zijn in Aziatische landen vaak vele malen erger dan de ellende die het virus op medische gronden al met zich meebrengt. Voor geïnfecteerden volgt vaak ontslag, sociale isolatie, weigering in ziekenhuizen en als uiterste consequentie opsluiting.

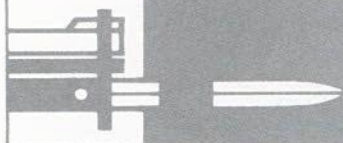
"Hoewel de specifieke situatie in alle Aziatische landen verschillend is, blijft

er onvrijheid van organisatie en een sterke controle op de vakbonden", komt Artien Utrecht op het sociaal-economische aspect terug. En aangezien een aantal Aziatische landen zich onomwonden opwerpt als voorvechter van de stelling dat economische rechten bovengeschikt zijn aan burgerlijke en politieke rechten, lijkt er voorlopig geen verandering in die zorgelijke situatie te komen.

Het oog van de internationale gemeenschap moet dus sterk op die landen gericht blijven. Scherpe controle blijft noodzakelijk. Niet alleen op 10 december, maar het hele jaar door. En niet alleen op Aziatische landen, maar op alle landen die een loopje nemen met de mensenrechten.

Marco van Nek

ARROGANTIE

Voor de luchtmobiele brigade, of zoals generaal Couzy het liever noemt de multi-functionele brigade, zal er in de toekomst nog veel werk aan de winkel zijn. Niet op de laatste plaats zal de oorzaak van een conflict tussen volken te maken hebben met een gevoel van arrogantie. Een Bosnisch-Servische generaal zegt tegen een verslaggever dat de moslims een gevaarlijker wapen hebben dan de atoombom. In de meest racistische bewoordingen doelt hij op de bevolkingstoename van dat volksdeel. Daarmee heeft hij het belangrijkste argument aangedragen om met zijn leger op te treden. Dan stelt de generaal een aantal zekerheden met als conclusie dat de Serven als volk het hoogste belang nastreven.

Hier duikt de arrogantie en het egocentrisme op die doorgaans in alle situaties ontstaan waar mensen oorlogsmisdaden begaan. Natuurlijk zijn de Serven geen slechter volk dan anderen. Het meest zorgelijke is wel de indruk dat ze worden voorgesteld als mensen die geestelijk niet in orde zijn. Als we archiefbeelden zien van Hitler en Mussolini, heb je soms dat zelfde gevoel. Toch brengen dit soort mensen een totale ontwrichting van menselijke constructies teweeg.

In een TV-programma van de Evangelische Omroep werd prof.dr. René Diekstra geïnterviewd door Andries Knevel. Het ging over zijn opvatting dat een mens in feite niet zonder

een religieus gevoel kan functioneren. Daar zag Knevel wel brood in om het fundament van zijn omroep te onderschrijven. Doorgaans worden bij deze omroep uit alle hoeken van de samenleving mensen gerecruiteerd die vanuit het atheïsme, wel of niet via de goot, zijn gekomen tot Jezus. Maar gezegd moet worden dat men de laatste tijd meer risico's neemt. Zo'n risico was natuurlijk Diekstra. Die kreeg de vrijheid te verkondigen in EO-zendtijd, dat hij religie ziet in een bredere zin. Niet gebonden aan welke godsdienst dan ook, omdat hij niet hield van die indeling. Knevel stelde dan ook teleurgesteld vast, dat Diekstra dus geen christen werd door zijn stelling. Wij zijn uiteraard wel voorstander van een indeling, zei de TV-man.

In ons land blijven dergelijke meningsverschillen beperkt tot een interessante discussie. De macht van de media brengt geen volksdelen tegen elkaar in opstand. Het hoogste dat men bereikt is een goed bezochte EO-familiedag, waar men elkaar bevestigt in woord en muziek dat christenen het hoogste en laatste belang hebben. Ook daarbij - vond Diekstra - komt naar boven wat hij juist zo kwalijk vindt: de arrogantie.

Cor Out

„KIK DAAR !... 'N KOLONIE DISCRIMINERENDE SGP-ERS...!“

BOEKEN

Veiligheidsvraagstukken

Het 'Jaarboek Vrede en Veiligheid' heeft zich sinds de eerste uitgave in 1983 in een warme belangstelling mogen verheugen. Enkele maanden geleden verscheen het tiende 'Jaarboek'. Het boek, waarin wetenschappers van diverse universiteiten en medewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken aspecten van het buitenlands- en veiligheidsbeleid van Nederland beschrijven en analyseren, voorziet kennelijk in een behoefte. Niet alleen het overheidsbeleid wordt geanalyseerd,

ook is er traditioneel veel aandacht voor de opvattingen van de publieke opinie en de vredesbeweging. Daarnaast wordt uitgebreid stil gestaan bij de internationale context waarbinnen het Nederlandse beleid gestalte krijgt. Zo komen in dit 'Jaarboek 1993' onder meer aan de orde: een kroniek van de oorlog in voormalig Joegoslavië, de wereldwijde problematiek van vluchtelingenstromen, ontwikkelingen binnen de VN, de positie van de Palestijnen in de door Israël bezette gebieden, de discussie over het einde van de dienstplicht in Nederland (Leon Wecke) en de Prioriteitennota van het Ministerie van Defensie (Ko Colijn en Paul Rusman). Tevens is een bibliografie opgenomen van recente Nederlandse literatuur met betrekking tot vraagstukken van veiligheid en vrede.

Bert Bomert en Herman de Lange (red.): Jaarboek Vrede en Veiligheid 1993. Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Thomas van Aquinostraat 1, 6500 HK Nijmegen 1993. 225 blz. f 30,-. (WH)

Absurdisme

De Russische schrijver Daniil Charms (1905-1942) behoort tot de groten van het Europese absurdisme. Hij was een actief lid van de Leningradse avant-garde groepering Oberioe, maar van publikatie van zijn werk kwam heel weinig terecht (tijdens zijn leven werden slechts

twee gedichten voor volwassenen van hem uitgegeven). Zijn brood verdiende hij met het schrijven van kinderboeken. Een half jaar na zijn dood, en vlak voor dat een bom zijn woning zou verwoesten, wist een vriend een koffertje met manuscripten in veiligheid te brengen. Als dat niet was gebeurd hadden we waarschijnlijk nooit kennis kunnen nemen van de zotte invallen en bedenksels van deze grote schrijver.

Uit de onlangs verschenen 'Brieven en Dagboeken', een bundeling meest niet eerder vertaalde geschriften, krijgen we een heel aardig en gevarieerd beeld van deze Charms. In sommige brieven is het een en al vrolijkheid en neemt hij alles en iedereen in de maling (bijv. een brief met eindeloze herhalingen van een en dezelfde mededeling; in een andere blijft hij tot het uiterste een onderwerp afbakenen zonder ooit ter zake te komen). In weer andere brieven komt veel meer zijn serieuze kant naar voren wanneer hij zijn visie op de kunst uiteenzet. De dagboek-aantekeningen beslaan de periode 1926-1940. Naast pure dagboekgegevens bevatten deze ook allerlei bespiegelingen en invallen en heel veel lijstjes ('Wat mij interesseert', 'Waar ik van houd', 'Ziehier wat zoals slecht is', enz.).

Mede dankzij uitgaven als deze kunnen we, ruim een halve eeuw na dato, alsnog genieten van het talent Daniil Charms.

Daniil Charms: Brieven en Dagboeken. Pegasus, Amsterdam 1993. 172 blz. f 37,50. (WH)

Zoektocht

Van de Vlaamse schrijver Dirk Verbruggen (Mechelen, 1951) verscheen onlangs een nieuwe roman (zijn derde), 'De liefdeseter'.

Hoofdpersoon in deze, met veel vaart en humor geschreven, roman is de bekende acteur Karel Moonen. Deze Karel maakt een moeilijke periode in zijn leven door: zijn huwelijk is op de klippen gelopen, zijn vrouw Rosie wil geen contact meer met hem en zijn zoonje Vincent ziet hij

nog slechts zelden. Karel vecht tegen een existentiële angst voor het leven, zijn zelfmedelijden, zijn vraatzucht en dientengevolge zijn zwaarlijvigheid (weegt 117 kg en heeft veel weg van een 'Michelinmannetje'). Via psychotherapie en seksuele avontuurtjes probeert hij nog enige verlichting in zijn bestaan aan te brengen, zonder veel resultaat overigens. Al zijn pogingen weer een klein beetje evenwicht in zijn bestaan aan te brengen, en dus over een serieuze terugkeer naar Rosie en Vincent te denken, lijken te stranden. Pas wanneer Karel, na een forse fysieke inspanning (een wandeltocht in de Ardennen met een vriendin), zijn ware gevoelens onder ogen wil zien lijkt hij weer op het spoor te komen van de zin van zijn bestaan en is er wellicht sprake van een nieuw leven met Rosie en Vincent.

Dirk Verbruggen: De liefdeseter. De Geus, Breda 1993. 127 blz. f 25,-. (WH)

Drugs

'Wat Nederland met pragmatisme denkt te hebben beperkt tot een lastige groep junkies, is in grote delen van Europa geëxplodeerd tot probleem nummer één. Zeker achthonderdduizend verslaafden worden in de EG en Scandinavië, achtervolgd door hulpverleners in Zweden, verschooten of in psychotherapie in Frankrijk, opgejaagd in Italië of voorzien van gratis heroïne in Engeland. In omvang ruim twee keer de bevolking van

Luxemburg, maar nog geen kwart van de zieke alcoholisten in Frankrijk, bepalen zij de marges van de samenleving in Europa.'

Zo openen Frans Bosman en Kurt van Es hun boek 'Het verdeelde Europa van de drugs'. De auteurs, beiden journalist, trokken in de tweede helft van 1992 door Europa en spraken met honderden mensen: junkies, politiemensen, politici, hulpverleners, beleidsambtenaren, justitieautoriteiten, prostituées, gevangenen, buurtbewoners en ex-verslaafden. In een serie portretten beschrijven ze de harde werkelijkheid achter de vergadercircuits, de grote verschillen tussen de Europese landen, de gescheiden werelden van de soft- en harddrugs, de rol van de grote misdaadorganisaties in de internationale drugshandel en de chaos in diverse steden. Een vlot en helder geschreven boek over één van Europa's grootste problemen.

Frans Bosman en Kurt van Es: Het verdeelde Europa van de drugs. In de Knipscheer, Amsterdam 1993. 157 blz. f 27,50. (WH)

Levenslessen

Het begon allemaal toen een vader zijn zoon, die het ouderlijk huis verliet, wat goede raad en enkele eenvoudige levenswijsheden wilde meegeven. Hij schreef ze op in een schoolschriftje. Dit schrift werd het boekje 'Kleine Levenslessen'. Het boekje staat nu al twee jaar onafgebroken in de Amerikaanse top-tien en

heeft talloze opvolgers, imitaties en parodieën gekregen. Het appelleert aan ieders gevoel voor de universele, simpele en nuchtere waarden die in het leven van deze tijd zo vaak gemist worden. Bijvoorbeeld: 'Als je iemand voor het eerst ontmoet, vraag dan niet meteen wat hij voor werk doet. Geniet van iemands gezelschap zonder hem meteen een etiketje op te plakken' of 'Neem een dokter van je eigen leeftijd, dan kunnen jullie samen oud worden'. Het is een boekje voor iedereen en leuk om te geven of te krijgen.

H. Jackson Brown. Kleine Levenslessen. Unieboek, Houten 1993. 80 blz. f 14,90. (EK)

Queen

Deze fotobiografie van de beroemde rockgroep met de leden Freddie Mercury, Brian May, Roger Taylor en John Deacon is een waardevol verslag voor de fans van Queen. Het beeldverslag is een lust voor het oog door zijn prachtige foto's.

Vanaf 1971 vertelt Ken Dean de belevenissen van de groep, waarbij de nadruk ligt op het leven en de hoogtepunten van Freddie Mercury, de aan aids overleden zanger van Queen. Het beeldverslag bevat citaten en zeer veel foto's in zwart/wit en kleur. Tevens is er in het verslag een volledige discografie van alle singles en albums die de groep en de individuele groepsleden hebben uitgebracht opgenomen. Dit beeldverslag is uitsluitend te koop bij de Free Record Shop/Fame. **Ken Dean: Queen.** BZZTôH, Den Haag 1993. 128 blz. f 14,95. (EK)

Verzorgingsstaat

De verzorgingsstaat staat onder grote druk. Er gaat vrijwel geen dag voorbij of de regering kondigt een beleidsmaatregel aan die onze verzorgingsstaat een stuk minder aangenaam maakt. En met een nog grotere regelmaat verschijnen er pleidooien voor een drastische herstructurering van onze verzorgingsstaat. Zo ook het boek 'Afscheid van de zorgeloze verzorgingsstaat'. Het boek deint mee op de soms sadistische golven van kritiek op de verzorgingsstaat, waarin centraal staat dat onze verzorgingsstaat niet veel anders doet dan mensen ten onrechte in de wat-

M.J. de Jong
R. van Schoonhoven

Afscheid van de zorgeloze verzorgings- staat

Spectrum / Aula

ten leggen, uitnodigen tot frauderen en het stimuleren dat mensen thuis achter de geraniums gaan zitten in plaats van de handen uit de mouwen te steken. Laten we wel wezen, al meer dan vijftien jaar wordt er een centrum-rechts beleid gevoerd, maar de resultaten ervan - in termen van werkgelegenheid en economische groei - zijn bedroevend. Volgend jaar bereikt de werkloosheid een historisch hoogtepunt en vergeleken met andere Westerse landen takelt ons welvaartsniveau steeds verder af. Voortdurende pleidooien om de verzorgingsstaat dan nog maar harder te saneren, opdat het dan wel goed komt met onze economie en de werkgelegenheid, kan ik niet meer serieus nemen. Aan het boek van De Jong en Van Schoonhoven heb je dan ook niets.

M.J. de Jong en R. van Schoonhoven: *Afscheid van de zorgeloze verzorgingsstaat*. Spectrum/Aula, Utrecht 1993. 224 blz. f 29,90. (WV)

Ontroerende roman

'Vóór alles, aan het begin van het hier vertelde verhaal, was er de vertoning geweest van India Song in een filmhuis in de grote stad waar u woonde ...'

Zo begint de roman 'Yann Andréa Steiner' - uit 1992 en net in vertaling (van Marianne Kaas) verschenen bij Van Gennep - van Marguerite Duras (1914). De aangesproken 'u' is Yann Andréa, de jongere man met wie Duras samenwoont, en 'India Song' is de schitterende film die ze in 1975 maakten van één van haar indrukwekkendste romans *De vice-consul*. Zonder van autobiografisch te mogen spreken, spelen ook in Yann Andréa Steiner Duras' werk en

leven - in die volgorde, want 'mijn leven is schrijven' en 'schrijven is voor mij iets als huilen' - een belangrijke rol. Razend knap vloeden hier, in de zomer van 1980, steeds twee verhalen in elkaar over: dat van de ontmoeting tussen Yann en de schrijfster en dat van het zesjarig weeskind Samuel Steiner en zijn achttienjarige begeleidster Johanna Goldberg in een vakantiekolonie aan zee.

Yann is aanvankelijk gekomen 'om met u over *Théodora Kats te praten*', maar Duras had het plan voor een boek over deze, jonge gedeporteerde vrouw 'weggeborgen voor de eeuwigheid van mijn dood op een joodse plaats, een graf dat voor mij heilig was'. Samuel vertelt Johanna uiteindelijk hoe hij gezien heeft dat de Duitse soldaat zijn tweejarig zusje Judith door het hoofd schoot en vervolgens ook de hond die hem was aangevlogen.

Duras heeft in deze diep ontroerende roman haar onuitwisbare herinneringen aan de Holocaust opnieuw verwoord met die unieke poëtische zeggingskracht die we kennen van *Hiroshima, mon amour* en al haar andere romans en films. Dat het (hopelijk) ook niet de laatste keer is, mag misschien worden opgemaakt uit haar veelbetekenende slotzin: 'Misschien was het iets nog onbekends, *Théodora Kats*, een nieuw zwijgen in het schrijven, het zwijgen van de vrouwen en de joden.'

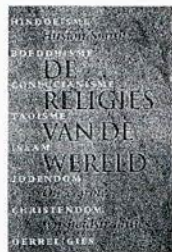

Tegelijk verschenen bij Van Gennep drie goedkope herdrukken van Duras-romans: *De pijn*, *Zwart haar blauwe ogen* en *Zomerregen* (elk f 14,90). Marguerite Duras: Yann Andréa Steiner, Van Gennep, Amsterdam 1993. 112 blz. f 26,50 (FS)

Handboek religies

De Amerikaanse godsdienstwetenschapper Huston Smith schreef in 1958 het beroemd geworden handboek *The religions of Man*. In de loop der jaren werden er meer dan 1.500.000 exemplaren van verkocht. Er verscheen in 1991 een herziene en uitgebreide editie onder de nieuwe titel *The World's Religions* met, aldus de auteur een minder seksegebonden taalgebruik en toegevoegde paragrafen over o.a. de religie van de sikhs, het Tibetaans (tantristische) boeddhisme, het soefisme (de mystieke kant van de islam), het joodse messianisme, de his-

torische mens Jezus en de mondelinge traditie. Onlangs bracht Servire er een vertaling (door Vivian Franken) van uit, getiteld

'De religies van de wereld - Onze grote wijsheidstradities'.

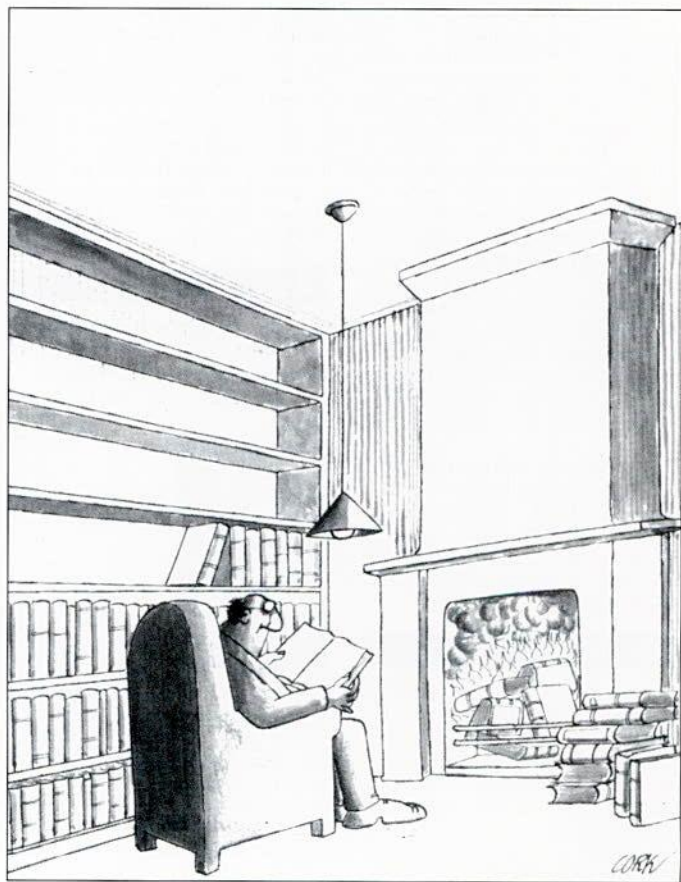
Buiten een inleidend hoofdstuk en een afsluitende terugblik zijn er acht hoofdstukken over: hindoeïsme, confusianisme, taoïsme, islam, jodendom, christendom en de oerreligies; daarnaast een lijst met aanbevolen literatuur, 18 pagina's noten en een register. In zijn voorwoord wijst Smith op een belangrijke bijkomende reden voor deze herziene uitgave:

In de afgelopen twintig jaar hebben we een wederopleving ge-

zien van betrokkenheid bij het vrouwelijke en bij de aarde, een betrokkenheid die de historische religies (met uitzondering van het taoïsme) over het algemeen uit het oog zijn verloren, maar die in de stamgebonden religies behouden bleef.'

Het zal regelmatige lezers van mijn recensies niet verbazen, dat ik juist die hoofdstukken met verhoogde belangstelling heb gelezen en extra in de aandacht aanbeveel. Extra, omdat in feite alle hoofdstukken boeiend en leerzaam zijn, want uitermate bezielend, helder en objectief geschreven. Die opvallende begripelijkheid van het boek zal mede veroorzaakt zijn doordat het is voortgekomen uit een veelbekken televisieserie. Kortom, dit zeer lezenswaardig standaardwerk is een rijk bezit om telkens opnieuw ter hand te nemen. Huston Smith: *De religies van de wereld*, Servire, Cothen 1993. 446 blz. f 59,-. (FS)

Wim Heij, Erika Krijt,
Wessel Visser,
Frank Spoelstra

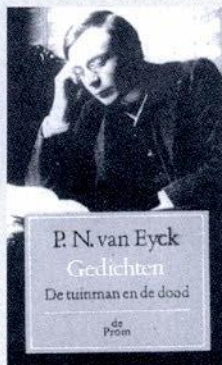

Met het klassiek geworden gedicht *De tuinman en de dood* heeft P.N. van Eyck (1887-1954) zich voorgoed een plaats verworven in de Nederlandse poëzie. Maar deze wat minder bekende tijdgenoot van grote dichters als J.C. Bloem, A. Roland Holst en Albert Verwey (van de laatste nam hij in 1935 het hoogleraar-

schap in Leiden over) liet veel meer, nog altijd lezenswaardige, gedichten na. Daarvan vormt een onlangs door De Prom uitgebrachte bloemlezing het duidelijk bewijs. De samensteller dr. H.A. Wage, die in 1967 promoveerde op een onderzoek naar de ontwikkeling van Van Eyck's dichterschap, schreef er een verhelderend nawoord bij onder de veelzeggende titel 'In de schaduw van Verwey'.

Van Eyck werd aanvankelijk geïnspireerd door de Franse poëzie (vooral Baudelaire) en later door grondige studie van mystieke en spirituele geschriften, maar ook door de leer van Spinoza. Liefde, leven en dood waren de voornaamste thema's in deze natuurgevoelige en kosmisch verbonden poëzie van een eigenzinnig en diep religieus mens.

P.N. van Eyck: *Gedichten. De Prom*, Baarn 1993. 143 blz. (en 6 foto's) f 14,95. (FS)

DE TUINMAN EN DE DOOD

Een Perzisch edelman:

Van morgen ijlt mijn tuinman, wit van schrik,
Mijn woning in: 'Heer, Heer, één ogenblik!

Ginds, in de rooshof, snoeide ik loot na loot,
Toen keek ik achter mij. Daar stond de Dood.

Ik schrok, en haastte mij langs d'andre kant,
Maar zag nog juist de dreiging van zijn hand.

Meester, Uw paard, en laat mij spoorslags gaan,
Voor de avond nog bereik ik Ispahaan!

Van middag - lang reeds was hij heengespoed -
Heb ik in 't cederpark de Dood ontmoet.

'Waarom,' zoo vraag ik, want hij wacht en zwijgt,
'Hebt gij van morgen vroeg mijn knecht gedreigd?'

Glimlachend antwoordt hij: 'Geen dreiging was 't,
Waarvoor uw tuinman vlood. Ik was verrast,

Toen 'k 's morgens hier nog stil aan 't werk zag staan,
Die 'k 's avonds halen moest in Ispahaan.'

Raadslieden - waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	Telefoon huis
Harderwijk	R.O. (Ronald) Battes	03410-23911, tst. 3116	030-318645
't Harde	L.J.H. (Lex) Beekers	05255-8109	038-212656
Oirschot	I.L. (Immy) Beijer	040-627909/627913	01870-82368
Seedorf	J. (Jacques) van den Blink	09-4942817510, tst. 2285	09-4942848629
Nunspeet	J. (Jan) den Boer	05771-1341, tst. 2492/2498	03210-18934
Rotterdam	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	010-4539911, tst. 341/381	03480-14787
Arnhem	E.Y. (Ellen) Bremer	085-718911, tst. 335	08308-21867
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	02230-52089	02991-3525
Utrecht	M. (Metske) Dekkinga	030-366444/45	033-803142
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	05210-15422, tst. 2643	05220-62273
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	02230-56820	072-641080
Seedorf	R.P. (Rob) Geene	09-48917510, tst. 2285	09-4942812470
Den Helder	J.J. (Jaap) Geuze	02230-52089	075-703705
Assen	W.A. (Bart) Hetebrij	05920-58499	05947-13608
Weert	C.H. (Kees) van der Hilst	04950-82811, tst. 702	013-425425
Ede	A.H.T. (Ad) Hornis	08380-81826	030-937808
Harderwijk	I.P. (Irma) Jacobs	03410-23911, tst. 3114/3215	03417-58156
Blomberg	F.G. (Frits) van der Kolk	09-4952358150 of 09-495235509259	09-4952356621
Hohne	B.J.T. (Ben) van der Linden	09-4950514709, tst. 249	09-4950514322
Schaarsbergen	J.J. (Joan) Merens	085-532752 of 532774	085-629745
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	030-366444/45	035-234907
Stolzenau	J.G.J. (Jan) Nauts	09-495761704290	09-495761687
Woensdrecht	V.J.B.M. (Vincent) Peeters	01646-92911, tst. 2654	01640-47215
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-607051	020-6323785
Nijmegen	P.W.M. (Peter) Samwel	080-276911, tst. 154/196	080-563833
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snels	085-533377 of 532774	080-229069
Breda	J.W.F. (Jan) Sulman	076-273341	076-872688
Vught	J.E.M. (José) Verheyen	073-881000, tst. 1564	080-239840
't Harde	G.J. (Gerrit) Vlietstra	05255-8000, tst. 8109/8108	05250-3791
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	033-952099
Hoofdraadsman	W.H. (Wim) Heij	03404-14436	05210-13657
Stafradsman	F. (Frank) Spoelstra	03404-14436 of 20906	05709-2575
Coornherthuis			
(raadsman)	M.J. (Marias) van Dorp	03404-14060	035-232142
(raadvrouw)	C. (Carine) van Hinte	03404-14060	01727-13248
(raadsman)	J.M. (Joost) van Langen	03404-14060	08370-10205
(raadvrouw)	M. (Marijke) van der Stigchel Wijngaard -	03404-14060	08382-1675

